

כתב עת לספרות ואמנות
משותף למורים ולתלמידים
במכללה האקדמית אורנים

קו נטוי /

גליון מס' 2

סיון תשס"ב, יוני 2002

עריכה: משה יצחקי
מערכת: יעל בן צבי, זוהר סקר-יבין, מורן עמית,
פתחי פוראני, עידית לבבי גבאי
עריכה אמנותית: עידית לבבי גבאי
עריכת ערבית: פתחי פוראני
עיצוב גרפי והבאה לדפוס: יסמין שלן
סדר ועימוד: "מערכת" קיבוץ דליה
דפוס: מרכז העתקות, חיפה

הערה: כל המידות של יצירות האמנות נתונות בסנטימטרים.

כתובת המערכת:

משה יצחקי
מכללת אורנים
דאר טבעון 36006
טל. 04-9838745

סיון תשס"ב, יוני 2002
אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, התנועה הקיבוצית

תוכן העניינים

5	דבר העורך.....
7	לי רימון דה-לנגה - דגל (אמנות).....
9	אופליה שמאילוב - אמא אנחנו כבר לא בקנזס (שירה).....
10	אופליה שמאילוב - הזיות של חורף (שירה).....
11	ימית ושדי - A Day in a Life (רשימה).....
12	אינאס חטיב - ציפור נכרייה (שירה).....
12	אינאס חטיב - ھويف - الطائر الغريب.....
14	מרים דרור - שאלי ברוח (שירה).....
15	מרים דרור - שבירת מעגל היא פתיחת געגוע (שירה).....
16	רינה בן שחר - בראשית אלהים ברא (שירה).....
17	גל סגל - יסוד (אמנות).....
18	בשמת מנשה - טריטוריות וחורים (אמנות).....
20	גל סגל - יסוד (אמנות).....
21	עידית לבבי גבאי - זמן שידור (שירה).....
22	מופיד סידאוי (אבן אל-חטאף) - יסמין (שירה).....
22	ابن الخطاف / مفيد صيداوي - ياسمين.....
25	רז סופר - קפה של בקר עם גורגיה (שירה).....
26	אורית סוברנו (אמנות).....
28	רז סופר - באוהאוס ים תיכוני (שירה).....
29	גלעד אופיר (אמנות).....
30	צביקה תורן - ברצלונה, מסעדה (שירה).....
31	מירה טנצר - מתחת לקליפה דקה (סיפורת).....
34	מורן עמית (שירה).....
35	ציפי רפפורט - קוי מתאר (שירה).....
36	שירי להב-שפיר - את (שירה).....
37	ליה נ. רוזן - דימויים (אמנות).....
38	גיל צחייק (אמנות).....
41	דליה מאירי - אקס ווטו-עלי זהב (אמנות).....
44	ליה נ. רוזן - דימויים (אמנות).....
45	שירי להב-שפיר - ניקיון סופשבוע (שירה).....
46	יהודה יציב - נוסטרדמוס בניו-יורק (סיפורת).....
49	פתחי פוראני - אהובתי ברלין (שירה).....
49	فتحي فوراني - حبيبتى برلين.....
55	מורן עמית - אולי ברלין (שירה).....
56	ישראל (רולי) נתיב - תל חי (אמנות).....
58	דניאל שאוב - סרט אֶלֶם (שירה).....
61	דני זק - דיסלדורף (אמנות).....
62	חובב רשלבך - Delay (אמנות).....

64	דני זק (אמנות).....
65	שלו מן - מרטינו הצעיר (שירה).....
66	שלו מן - פרוקופייב (שירה).....
66	שלו מן - רביעיות אחרונות (שירה).....
67	עמרי אבס - נצח שב על עקביו (שירה).....
68	עולא עוידה - כתובתי (שירה).....
68	علا عويضة - عنواني.....
69	עולא עוידה - מלים אבודות (שירה).....
69	علا عويضة - كلمات ضائعة.....
70	עולא עוידה - אהבה (שירה).....
70	علا عويضة - عشق لفل.....
71	אסנת קפון (שירה).....
72	ורדה גיל - ילד שלי (סיפורת).....
75	מוסא חילף - אגרת מילד ערבי לילד יהודי (שירה).....
75	موسى حلف - رسالة من طفل عربي الى طفل يهودي.....
77	רינת תחיא - לא לדבר עם זרים (שירה-ילדים).....
78	רינת תחיא - להתחתן עם אמא (שירה-ילדים).....
79	רינה בן-שחר - חשבון במלים (שירה-ילדים).....
80	רינה בן-שחר - צואר או גרון (שירה-ילדים).....
81	ורדה יתום - ילדה על כדור (אמנות).....
82	ורדה יתום - הגשמת משאלה (אמנות).....
83	ורדה יתום - ילדה ויונה (אמנות).....
84	פריד אבו שקרה - חתול (אמנות).....
85	חלי וייס (שירה).....
87	אורלי כתריאלי אדלר - נר דולק (שירה).....
88	דניאל שאוב - לראות קולות קנדיים: סופרים באור צל (סיפורת)....
90	אורלי כתריאלי אדלר - אודם השקיעה (שירה).....
91	שירי להב שפיר - כלבה צינית (שירה).....
92	משה יצחקי - וְיָהּ דּוֹלוֹרְס (שירה).....
93	רועי וזהר יבין-סקר - גבעת שייח' אברייק: 'מקום' (מסה פיוטית) ..
100	דני זק - ברושים שחורים (שירה).....
101	פריד אבו שקרה - חתול (אמנות).....
102	חני עפרוני (אמנות).....
103	רוני רכב - נוף (אמנות).....
104	דני זק - עיניך נרקבות (שירה).....
104	דני זק (אמנות).....
106	רינה בן-שחר - אבא (שירה).....
108	משה יצחקי - אחרי מות (שירה).....
109	משה יצחקי - פתחי את הספר הזה (שירה).....
111	המשתתפים בגליון מס' 2.....

דבר העורך

"..כאשר הגיעה בלומה לכלל חינוך היה אביה מושיבה על ידו וקורא עמה בספרים. אומר היה חיים נאכט, יודע אני בתי שאיני מנחיל לך עושר ונכסים, אבל אני מלמדך לקרות בספרים, בזמן שעולמו של אדם חשוך בעדו קורא בספר ורואה עולם אחר.."
(ש"י עגנון, סיפור פשוט, עמ' עא).

גליון מס' 2 של קו נטוי יוצא לאור בשעות שחלקים מעולמנו חשוכים בעדנו. בשעות אלה אנו מבקשים להאיר מעט את החשיכה, לעורר את הלב והמחשבה, להטות את קו הדין לעבר קו החסד והאור, ולהוסיף ביטויים מגוונים, עשירים, מורכבים ורבי פנים לעולמות המעשה, הרוח והיצירה. ואם ימצא בו בקו נטוי קב אחד מכל אלה, קב שיש בו כדי לפזר ולו לשעה קלה את העננים השחורים שפלשו לחיינו, ואפילו אם נמצא בו רק אתנחתא אסתטית, מנוחה מההווה הכאוטית, דינו.

תגובות רבות הגיעו למערכת קו נטוי בעקבות הגליון הראשון. הסופר ראובן מירן למשל, כתב בין השאר: "... גם מעבר לקונצפט המבורך - בייחוד בימים קשים אלה - של יצירה משותפת בין 'נציגי' שני העמים החיים כאן במדינה אחת - אני חושב שהרמה הספרותית והאמנותית של החוברת היא דבר מרשים ביותר ... בכל קנה או אמת מידה". הקפדנו להמשיך ולשמור על גיוונו, רמתו, איכותו וניקיונו של הקו, מבלי לוותר על עידוד יצירה וקבלת ביכוריה המילוליים והחזותיים. לשמחתנו קיבלנו השנה מבחר גדול יותר של יצירות תלמידים ומורים שמפרסמים לראשונה. לצד אלה נתברכנו ביוצרים ותיקים שכבר פרסמו, וכאלה שעבודותיהם מוצגות בגלריות מכובדות בארץ ובעולם.

בקו נטוי, באים לידי ביטוי מצבים ותחושות ניכור של האדם בעידן הכפר הגלובלי, התרסה, כאב וחוסר אונים לנוכח זאביותו של המין האנושי, נגיעה ביחסים ובגבולות שבין אדם זמן ומקום, בין יסודות ארכיטקטוניים לשאלות תרבותיות, נגיעות העוסקות בממד המקום ובאופן השתלבותו של האדם בו, או השתלטותו עליו. יחסים בין 'שם' מחוז הגעגועים והכיסופים, לבין ה'כאן' הארצי, המצמית והמעקר. עוד נמצא בגליון קול נשי מיוחד, מעניין ומאתגר, כמו גם ביטויים ליריים של אהבה ופרידה.

הוספנו שני מדורים חדשים: שירת ילדים ומסה פיוטית, אלה אינם מנותקים מהצירים המשורטטים לעיל, נהפוך הוא, על הרצף הזה הם משמשים כתיבת תהודה מרתקת. גם בגיליון זה נוצר שיח בין האמנות המילולית והחזותית, שיח המאפשר מדרש פרשני יוצר. יש בגיליון כמה וכמה ניסיונות להתבונן בעולם הריאלי דרך עדשות שונות, כולל עדשות נגטיביות העשויות ליצור תחושת אי נוחות, אולם העיצוב האסתטי מעורר באופנים שונים, לעתים פרדוכסליים, סוג של קדושה נשכחת, קדושת החיים. מורי וחברי יריב בן אהרון, הפנה את תשומת לבי לקטע בתוך כתביו של ברל כצנלסון המתאים ביותר לקו ולרוח המנחים אותנו: "... בנינינו אינו בנין אבנים, אלא בנין לבבות. אבן מונחת במקום שמניחים אותה, לב האדם תמיד מפרכס, תמיד זע ונע. בנין זה טעון תמיד התחדשות, בדיקה ובחינה, ותמיד יש לשאול אם הקו נטוי לקראת החזון.. " (כתבים, כרך ט' עמ' 301).

משה יצחקי

.....

מטרות שונות מטרות שונות מטרות שונות מטרות שונות מטרות

מטרות שונות מטרות שונות מטרות שונות מטרות שונות מטרות

..... ✂

גזור לך דגל

.....

חללים שונים חללים שונים חללים שונים חללים שונים חללים

חללים שונים חללים שונים חללים שונים חללים שונים חללים

.....

אופליה שמאילוב
אמא אנחנו כבר לא בקנזוס

את ההרים המשלגים השארנו מאחור
ואת חניית נעוריה האבודים
השארתי בלואה בתוך הר געש מתפוצצ הנקרא לב
את עצי התפוחים והדבדבנים שמהם עשינו עגילים
הקפאת בספורי ילדות תמימים
ודמעות שקפאו הפכו לפתיים מלבנים של אבק כוכבים
בלווי מתמיד של עקבות שלג, שאותך לאן לוקחות?
וכאן אני מוסרית לעתים לרב אחרת,
עקבותי בשלג לא נראים כאן אדמת טרשים שולטת

אופליה שמאילוב

הזיות של חורף

מזה שנים שהיא בראשי
פעם בשדות שלג מהלכת יד ביד עם חברתה
ופעם בעצים משלגים מוריקים
אך בשדות ירק עדין לא הלכה היא
כאלו מנעתי ממנה את השמש.
את גופה הקטן שהתפתח לו מהר מכפי שצפיתה
נסתה להסתיר בכגרים רחבים מדי עליהם נטתה לפל
ושתי צמותיה?
(למיטב ידיעתי היא יכלה להיות בעלת צמה אחת או ללא כלל)
הילדה שאף פעם לא ראתה את אור השמש או השדות המוריקים
הגיעה לכאן ושערה קצצ
לשדות חרוכים הגיעה
יותר לא תראה את השדות הקרים
והשמש כאן תכה בה בכל כחה
השער שקצצ מהר יצמח לשנות ההפקרות שלפניך
ובטלפון אמרתי לה
הבט בי וראה אותה מה נשאר מהצמח?

ימית ושדי A Day in a Life

כאן, כשהעצים נאמנים לירוק גם בקיץ ובחום המהביל, והדשא לא מאכזב ברכותו, אפשר עדיין לחוש ברגשות האלה שלא מרפים גם כשהמטוס ממריא, גם כשמישהו עובר ממול ואומר: "היי" או שואל בריקנות של שגרה: "מה שלומך היום?" ועד שנמצאות המילים להשיב הוא פורח מעליך ומשאיר שובל מבושם, שמתרח אחריו בנאמנות כמו שהבטיחו בפרסומת עד שיגמר היום.

גם פה יש דפים לבנים שיתמלאו לאיטם ושקט שמבקש להסתנן החוצה אל הכביש ולרחובות הומי אדם, גם כאן בני האדם חיים ריקם, אלא שכאן חצר אחורית וכמה מכוניות בקדמת הבית ותיבת דואר מפוארת של אנשים חשובים מאוד.

כאן, כרי הדשא מוריקים, נושקים זה לזה בשכנות מופלאה ובלילה עולים מתוכם גדרות גדרות. כשהאורות כבים מפזרות לכבודם הגחליליות אורות מרצדים כמו אבק כוכבים, כוכבים אמיתיים! לא כמו בדגל ואפילו יותר.

הבוקר מגיע ועמו ריח דפוס מסחרר עטוף בין דפי העיתון, המחכה שייאסף הביתה פנימה. אטום למראה הרחוב שמור היטב בשקית ניילון שדבר לא יחדור דרכו ובעדו. וטורים טורים, כותרות ומילים גדולות על דברים שמעבר לרחוב ולאוקינוס. מעלעלים בהם בעדינות ובפיזור דעת שיהיה על מה לדבר בארוחות הבוקר, הצהריים והערב, לוגמים קפה מחייכים ומפזרים המון "תודות" ו"סליחות" ו"בבקשות", מחייכים חיוך חושף שיניים לבנות וצחות כשלג שהקפידו לנקות בחוט הדנטלי ובמשחת השיניים החדשה. ו-"have a nice day" ו-"good bye" ו-"see you" וחוזרים לנשק ולומר: "honey" אחד אחרון ודי. ונהדפים פנימה למושב המרופדים היטב. יוצאים לדרכם.

הרמזור בשאננותו מורה להם ירוק, צהוב, אדום. הדרך אצה להם.... המטוס ממריא כעת, ושוב צפים הרגשות האלה שלא מרפים גם כשדיילות חניניות מחייכות ומגישות לך באדיבות יין ומפית או שהקברניט מאחל בקול מלא ביטחון "טיסה נעימה". יש משהו ממכר במעוף הזה, ריחוף מעל כבלי הזמן והמקום, שימשיך ככה כל עוד אפשר להנות מן הספק. והנה כמעט ונוחתים, וכבר מבחינים במכוניות טורדניות מתגוששת ביניהן על נתיב פנוי. מתנצחות, נהדפות, מפלסות דרך, לאן? אם מתאמצים מעט אפשר להבחין בכרזות מגדפות מסיתות ומשמיצות מתנוססות באחוריהן, וצפירות עולות ויורדות והדי ויכוחים מסתננים לאוזןך - על מה לוותר ועל מה לא? על מה?

שיקו, קיץ 2001

אינאס חטיב
ציפור נכרייה

אינאס חטיב ייִ הויפ
الطائر الغريب

הלילה טוען
שאליו את נוסעת
משוטטת בסמטאות האינסופיות
חולפת בחניות הסגורות
משוטטת ברחובות
נכריה בנאדי
ובתוכי שוכנת
ארצי בנכריה

يقول الليل عني
اني مسافرة اليه
أجوب أزقته التي لا تنتهي
أمر بالحوانيت المغلقة
أتيه في الشوارع
غريبة في بيتي
وفي قلبي
تسكن بلادي الغريبة

אני משוטטת ובלבי געגועים
למבט מחזר בעיני ילד
משתוקקת אני ליונים
המרחפות מעל לנחלים
הצפרים חגות ומציצות
עיני הילדים אמללות
ומלאות נכור

أهيم شوقا لنظرة باسمة
في عيون الصغار
وأتوق لأسراب الحمام
فوق الغدير تطير
فأجد الطيور محلقة
ترثي عون الصغار البائسين
تحت غيمة الغربية

אני משוטטת ומתגעגעת
לשמים גשומים
ולצמיחת חבצלות
האדמה בוערת
האדמה נחנקת מדמעות
לו אוכל לחוג במרומים
ולחבק את השמים, את הכוכבים
ואת העננים
אך אין לי כנפים
צפור נכריה אני

أهيم شوقا لسما ماطرة
لميلاد الزنابق
الأرض تحترق
تغص بالدموع
تختنق
أود لو ألق
في الأعالي
لأحزن السماء والنجوم والغيوم
لكن ليس لي جناحان
فأنا عصفورة غريبة

في ساعات الليل
 أبحر في أعماق أعماقي
 أسأله عن نفسي التي
 تغرق في دوامة الأحزان
 وأبحث في أعماق الليل عن نهار
 لقد ملني الليل
 وأجابني:
 لا تقولي لي
 *يا أيها الليل الجميل
 جئتك هاربة من الشمس

ومرة أخرى
 في الليل والنهار
 وفي كل مكان
 تحت الشمس
 أجدني...غريبة!

בלילה
 אני מפליגה במצולות לבי
 אשאל אותו על
 נפשי הטובעת
 במערבולות המבוכה
 עמק נמאסת על הלילה
 הלילה משיב לי:
 אל לה להגיד לי:
 בורחת אני מהשמש
 אליה לילה נחמד

ושוב אני מוצאת את עצמי
 ביום ובלילה
 ובכל מקום
 תחת השמש
 נכריה.

מרים דרור

שאלֵי ברוח

הַנִּיחֵי לְזִמְנָן לְעֵבוֹר
הַרְגִּישִׁי אֵיךְ הָרוּחַ
מְקַשְׁקֵשׁ בְּאֵילָנוֹת
וּמְזַנְק,
בוֹהָה,
בְּשָׂדֵה הַפְּתוּחַ

הַנִּיחֵי לְזִמְנָן לְזָרוּם
יֹדְעֵת שְׂאֵת מְאֻבָּדָת
אוֹתוֹ,
וְנוּחַ וְרַךְ וְקַל
כְּזֵרִימַת הַמַּיִם בְּנֶהָר
הַשְּׁלוּחַ

אֶל מְקוֹם שְׁלֵא מְכָאן,
אֶל אֲדָמָה אַחֲרָת,
אֶל מָה שֶׁהָיָה
בְּטָרֵם יְהִיָּה

אֶל
הַפְּתוּחַ -

וְאֵל תְּשַׁאֲלֵי בְּשַׁעוֹן,
שְׁאֵלֵי
בְּרוּחַ.

מרים דרור
שבירת מעגל היא פתיחת געגוע

שבירת מעגל היא פתיחת געגוע.
הרוח מביט בך תוהה
איך נשפך מתוכו כל שנסגר בו
ועתה הוא ריק ובוהה

במקום השבר באים ויוצאים
אנשים, מקומות וזמנים.
את מביטה בהם ושומעת
את זרימת הקולות הזולגים

וכלם פונים לדרךם;
עוד מעט לא יותר דבר
במעגל השבור
ימלאוהו הכלום והריק -
דבר לא גמור.

ואת ליד השבר: קשורה ופְתוּחָה,
קשובה ואלמת, חרשה וקולטת
בוכה את שבירתו,
תוהה על פתיחתו,
מצרה על אבדנו
מאבדת ישותו -

ובזרימה הזולגת בלי קול,
את רואה איך נולד געגוע:
מז האין בוקע מקור,
וזרם אל חלל האינסוף
והרוח מביט בך, שואל,
התנני לו לכסוף
אל הסוף -

רינה בן שחר
בראשית אלהים ברא

בְּרֵאשִׁית אֱלֹהִים בָּרָא
אֶת הָעוֹלָם
אַחַר כֵּן הִכָּל נִעְלַם
קִיּוֹן הָיָה הָאִישׁ הָרַע
וְאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
נִסָּה אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם
וְהִנְבִּיא מֹשֶׁה נִסֵּעַ
עִם עַמּוֹ מִמִּצְרַיִם
דָּרַךְ הַמְדַבֵּר
לְאָרֶץ כְּנָעַן.

בְּרֵאשִׁית אֱלֹהִים בָּרָא
כֹּל זֶה כְּבָר אֲרַע.

בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים
יִנְהָרוּ אֲלֵינוּ הַגּוֹיִים
לֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה
מִצִּיּוֹן תִּצָּא תוֹרָה.

בְּרֵאשִׁית אֱלֹהִים בָּרָא
בְּאַחֲרֵית כֵּן זֶה יֵאָרַע.

וּמָה עִם הַהוֹהָה?
עִם קִיּוֹן וְהִכָּל
עִם מִלְחָמָה וְחָרֵב
אֲנִי עוֹד מְחַכֶּה
אֲנִי עוֹד מְקַוֶּה.

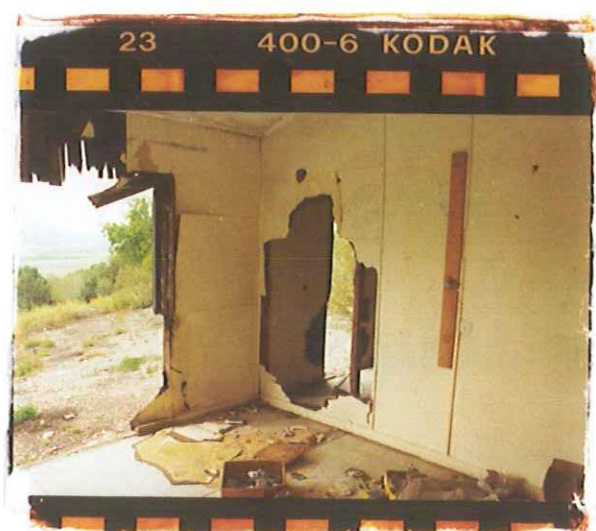

גל סגל, יסוד, 2001, צילום 1 מתוך 36

בשמת מנשה, טריטוריות וחורים

גל סגל, יסוד, 2001, צילום 1 מתוך 36

עידית לבבי גבאי
זמן שידור

תמונה עם דם על הידים
ברמאללה
לא מצליחה לבטל לי
את חפשת הסכות המתכננת
באיטליה
בשדור חי
ילד מת מחבק את אבא
רעד לא ראיתי
עשרים דקות של שידור
המצלמה מנצחת
כל שריר בעין האכזרית.

16.10.2000

מופיד סידאוי (אבן אל-חטאף)

יסמין⁽¹⁾שיר בדרך אל דאר אל-חנון⁽²⁾

ابن الخفاف / مفيد صيداوي

ياسمين⁽¹⁾قصيده على شارع زدار الحنون⁽²⁾פיירוז⁽³⁾ שָׁרָה

עֵינֶיהָ נִשְׁאוֹת בְּאֶהָבָה

לְשָׁמַיִם

הוּי שָׁמַיִם

תִּמְטִירוּ אוֹתָנוּ יִסְמִין

הוּי שָׁמַיִם

فیروز⁽³⁾ تغني

ترفع يديها محبة

الى السماء

يا سماء

أمطري ياسميناً

يا سماء

יִסְמִין נַעֲרָה מְקַסֶּמָה

יְהוּדִיָּה עֲרַבִּיהָ בְּנֶאֱדָם

שׁוֹפֵעַת אֶהָבָה אֲנוֹשִׁית

סוֹעֶרֶת

צוֹפֶנֶת בְּלֵבָה

אוֹצֵר שֶׁל אֶהָבָה

נוֹשָׂאת בְּזוֹרְעוֹתֶיהָ שְׁבוּלוֹת פִּירוּזִיּוֹת

נוֹשָׂאת טוֹרִיָּה וְקֶרֶדֶם

וּמְתַרְיָמָה לְדָאֵר אֶל-חֲנוּן

ياسمين شابه رائعة

يهودية/عربية/انسانه

تعبق حباً

و ثوره

تحمل عمقاً انسانياً

تحمل سنابل فيروزية

تحمل طوريه...ومعولا

وصندوقاً لتجمع فيه

تبرعات لدار الحنون

תְּמַרְוֹר אָדָם

אוֹרֵב לָהּ בְּרַחוּב

כָּאֵן עֲרַבִּים!

תְּמַרְוֹר אָדָם...עֲצוֹר!

شارة مرور

تنتظرها في الشارع

هنا عرب!!!

لون أحمر..قف!!!

יִסְמִין

שָׁרָה עִם פִּירוּז

הוּי אֶל- קוֹדֶס! הוּי יְרוּשָׁלַיִם!

עִיר בְּשָׁלוֹם!

יִסְמִין הוֹלֶכֶת עַל שִׁבִיל קוֹצִים

ياسمين

تغني مع فيروز

يا قدس يا مدينة السلام

ياسمين

تسير على درب مليئة بالشوك

תדق أبواب دار الحنون العتيقة
 فيفتح الضوء الأخضر ذراعيه:
 أهلا وسهلا!

دار الحنون
 يا أيها الحزن العميق
 أين أنت يا أيها الحنون الأحمر?
 الذي يزين الجبال عطرا وأملا?

ياسمين
 تحلم وتغني
 تعمل وتجمع التبرعات
 شاقلا هنا وشاقلا هناك
 لتتشق طريقا الى قلوب أطفال الحارة
 الحارة المعزولة المنسية
 في عصر السيارات الراقصة
 وعصر الدبابات الضاحكة

ياسمين
 يا ياسمين
 يا عطر السماء
 يا شذا الملائكة
 يا رمز الخير والعتاء
 سماؤنا ستمطر وردا وحياة
 ستمطر أملا
 وشارات خضراء

דופקת בדלתות דאר אל-חנון
 אור ירוק פותח את זרועותיו
 אהלו וסהלו!

דאר אל-חנון
 הוי יגון עמק
 יגון עמק בעיניך: איכן כלניות אדמות
 מקשטות את ההרים נוחח של בשם ותקנה

יסמין
 חולמת, שרה ורוקדת
 מתרימה
 שקל פאן, שקל שם
 כדי להקים גן-ילדים
 כדי לסלל דרך ללבותיהם
 של ילדי השכונה הנשפכת המנדה
 בעדן המכוניות הרקדניות
 עדן הטנקים המחויכים

יסמין
 הוי נוחח השמים
 נוחח מלאכים
 סמל הטוב והנדיבות
 השמים ימטירו
 חיים ופרחים
 ימטירו תקנה
 ואורות ירוקים

سوف تغني السماء
 أغاني فيروزية
 ستمطر فيروزا
 ومطرا أخضر
 أخضر
 أخضر

השמים ישירו
 שירים של פִּירוּז
 השמים שָׁלְנוּ יִמְטִירוּ פִּירוּז
 וְגֶשֶׁם יְרוֹק
 יְרוֹק
 יְרוֹק

الإشارات: ياسمين اسم فتاه يهودية من حركة س تعايشز كانت في قيادة العمل من اجل تعبيد شارع دار الحنون, ياسمين اسم زهرة رائعة الجمال والرائحة الزكية تنبت في بلادنا, ياسمين اسم لفتاة عربية ولفتاة يهودية فالعرب يسمون بناتهم ياسمين وكذلك لليهود. وياسمين اسم ديوان شعر لروني سوميك مترجم للعربية عام. 1995

دار الحنون قرية عربية في المثلث الشمالي غربي عرعره وشمال برطعة وجنوب كفرقرع غير معترف بها مع أنها أسست منذ العام 1925 م, يصير أهلها على البقاء واستقطبت دعاة السلام لليهود والعرب لتعبيد شارع فيها, وما زالت أخبارها في الصحف العربية والعبرية حتى اليوم.

فيروز المغنية اللبنانية المشهورة ملهمة الشعراء والادباء في صوتها الرائع.

1. יסמין - שם של נערה יהודיה מתנועת "דו-קיום". נערות ערביות ויהודיות נקראות באותו שם. הייתה מראשוני היוזמים שנאבקו כדי לסלול כביש לכפר הערבי דאר- אלחנון.
 כמו כן, יסמין שמו של פרח בעל ניחוח משכר, ואין תימה שהוא מהווה מקור השראה למשוררים. הוא אף שם של קובץ שירה של רוני סומק שיצא לאור בשנת 1995.

2. דאר אל-חנון - (דאר: בית. אל-חנון: הכלניות. דאר אל-חנון: בית הכלניות)
 שם של כפר ערבי במשולש הצפוני מערבית לכפר ערערה שבואדי עארה. הוא כפר בלתי מוכר ע"י משרדי הממשלה למרות שהוקם בשנת 1925. התושבים ביחד עם כוחות השלום הדימוקרטיים, יהודים וערבים כאחד מנהלים מאבק ציבורי ועומדים לצידם של התושבים כדי לסלול כביש שיחבר את הכפר ל"עולם" החיים הנורמאליים. הפרשה עוררה הדים נרחבים בדעת הקהל וקבלה כיסוי נרחב בעתונות העברית והערבית.

3. פִּירוּז - המילה פִּירוּז פירושה: אבן יקרה, טורקיז. שם של זמרת לבנונית מפורסמת בעולם הערבי. השם מהווה מקור השראה למשוררים וסופרים בשל קולה המיוחד.

רז סופר
קפה של בקר עם גורגיה

אוֹחוֹ בְּכַתְּפָה
הַחֲשׂוּפָה
הַמְּנֻשָּׁת
שָׂדֵה חֲמַנְיֹת לְאַחַר הַסְּעָרָה
יְלָדֵי הָאֲצִבְעוֹת רְצִים בֵּין הַרְגָּבִים
מְחַפְּשִׁים גְּרַעֲיָנִים לְקִלוֹת

אֵל תִּשְׁכַּחֵי גּוֹרְגִיָּה
שְׁלַחֵי הַסֶּכֶר
וְשָׂדֵי הַחֶלֶב שְׁלֶךְ
הֵם קָפָה הַבֶּקֶר שְׁלִי

גּוֹרְגִיָּה מְכָה אוֹתִי
בְּכָרִית
הִיא צוֹחֶקֶת
כְּמוֹ יָם מְסַתְּחֵרֵר
יָרִיחַ רוֹצוֹת לְשַׁחוֹת
וְגוֹפָה מְבַקֵּשׁ חוֹף
כְּתַנֵּת הַלֵּילָה נוֹפֶלֶת מִמֶּנָּה
חוֹשֶׁפֶת מָה שְׂאֵף לֹא הַסְתִּירָה

שֶׁהַחַיִּים יִהְיוּ מְתוֹקִים
מְכַפֵּי שְׂאֵפֶשֶׁר
שִׁיחֲנֵקוּ אוֹתָנוּ
יוֹם אַחַר יוֹם
כְּמוֹ שְׂאֵת
גּוֹמְרֵת

אורית סוברנו, 2002

אורית סוברנו, 2002

רז סופר

באוהאוס ים תיכוני

באוהאוס ים תיכוני

קירות אֶבֶן

מתערטלים

בתלתלי גֶפֶן

וטחב עֶרֶוּן

כמו חלצת ספורט קרועה

מעל אשה חשופה

את רואה

את החומה הגרמנית נופלת

שאנחנו מביטים

בהריסות בית ערבי

רוח לחה

חודרת לגוף

באוהאוס ים תיכוני

הפנות מעגלות

אבל אנחנו נשארים

ללא קורת גג

הסירי את הבטון

השאירי אותנו חשופים

רצועות נוף קרועות

עושות בנו חתכים

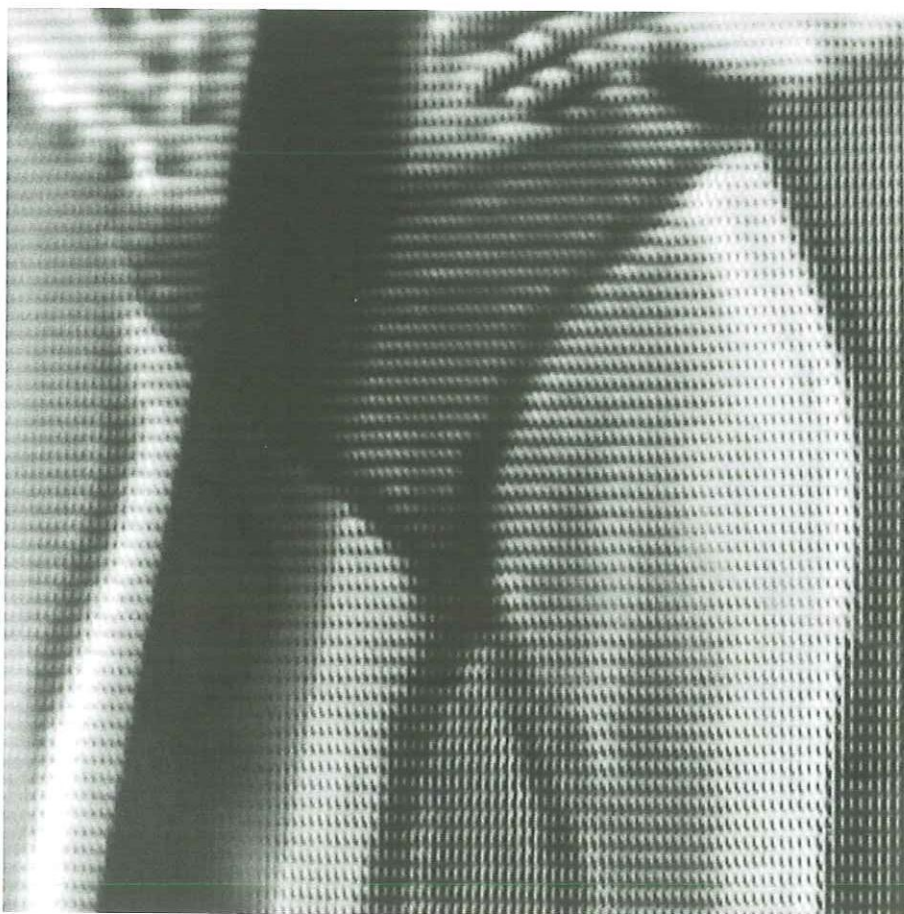
כל כך יפים

קולות הנשימה שלך

מהדהדים בלבנים המחספסים

כמעוף היונים

מראשי המסגדים

גלעד אופיר, 2001

צביקה תורן
ברצלונה, מסעדה

בְּמִסְעֶדַת "לָהּ פּוֹנְדוּ" הָיָה תוֹר אָרְךְ-
צְעִירִים, בְּעֶקֶר צְעִירִים,
בְּעֶקֶר פְּרוֹת יָם,
בְּיַעַר עִירוֹנִי.

כָּא מְלָצֵר, וְהוּא פְּנֵי יֶלֶד,
הַגִּישׁ תּפֶּרִיט וְלַחֵם וְזֵיתִים.
רְצִיתִי לְשַׁאל אוֹתוֹ מָה הַתּוֹחֶלֶת,
רְצִיתִי לְדַעַת יוֹתֵר מָה אִתִּי.

הַזְמַנְתִּי מְנָה שֶׁל עוֹף מִבֵּית אִמָּא,
קִנְחָתִי בְּעוֹגָה שֶׁל יְלָדוֹת וְשִׁבְתָּ,
יְדַעְתִּי שְׁצָרִיךְ לְהַבִּיט קְדִימָה,
הַנְּנִי כַּמְעַט חֲמָשִׁים וְאַחַת.

הָאֵכֶל הָיָה טָעִים, הַקֶּהֶל
צְעִיר, הַמְּקוֹם הָיָה
נָעִים, הַשְּׂרוֹת
מְהִיר.

רַק שְׁלֵמָה אֲרָצִי הָיָה חֶסֶר,
עַל בְּמָה קִטְנָה וְגֵרוֹן נָחַר.
לוֹ הָיָה שֵׁר כָּאֵן עַל חוּם יוֹלֵי,
לֹא הָיָה זֶה
שִׁירִי בְּאֶרֶץ
נֶכֶר.

מירה טנצר מתחת לקליפה דקה

(קטע מתוך סיפור שלא ראה אור. לאה היא עיתונאית בת שלושים ושתיים שנפגשת עם "מומחה לנינון" מבוגר לצורך הכנת כתבה לעיתון. הדיאלוג המתנהל ביניהם, שחלקו המילים הנאמרות בקול וחלקו מחשבות שמתרוצצות בראש, שופך אור על היחסים שלה עם ילדותה והוריה, עם בעלה וילדיה ועם עצמה. כתבה, אגב, לא נכתבת בסופו של דבר. הנופנים מעוצבים שונה, מותאמים לשיח הגלוי, למחשבותיה של לאה ולמחשבותיו של הננון).

"...אני משתעשע במחשבה שאוכל לגרום לצמחים האלה לעבור שני מחזורי חיים בשנה אחת - אם אחמם אותם ואצנן לסירוגין, אם אאריך את שעות האור, אם אשנה את המחזוריות של היום והלילה - אני רוצה לשנות סדרי עולם, את מבינה? לגרום להם לפרוח שוב ושוב. כן, גם אני הייתי צעיר פעם, חשבתי שאוכל להאריך את החיים, לנצל את הזמן טוב יותר. כמה נואל כל זה. כל דבר הרי יש לו את הקצב שלו, מה ניסיתי להתערב בכל זה? זו הפריביליגיה של אלוהים, לא? מי כמוך יודע..."

מה אתה מכניס לי את אלוהים פתאום, ימים רבים כבר עברו אבל אתה רואה את העקבות שלהם עליי, האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו

"היום אנשים רוצים בגינה שלהם צמחים שנותנים הרבה פרחים, לא טוב? - הם רוצים לעקור ולשתול חדשים. הם מזמינים גינה חדשה - מיד הם רוצים את העצים בני כמה שנים, הדשא בוודאי שהוא מוכן, הם מזמינים - את לא תאמיני - פסלי אבן עם ירוקת עליהם, כך שנדמה יהיה כאילו הכל ניצב על מקומו מאות בשנים, אחוזה וותיקה ומבוססת. בכסף הם רוצים לקנות את הזמן, את הנסיון... הזמן אף לכולם, את מבינה? בוודאי שאינני רוצה למות, לא אז ולא היום, אני רוצה לחיות, אבל אני יודע, מזה זמן רב אני יודע את זה, שהחיים הם מתחבאים בדברים הקטנים, כשאתה רץ אתה חולף לידם, לא שם לב."

"עוד לא נולד המפקד שיעצור את הזמן" היה כתוב על דלת השירותים בבסיס, אתה פותח את קופסת הסיגריות, מגשש אחרי המצית, מפנה אלי מבט שואל 'אפשר?'; אני מנענעת בראש, לא מאמינה, אתה מצית סיגריה לעצמך

"המבט הזה שלך... שום דבר נורא לא קרה. אחד הדברים הטובים שעשוי לקרות לך עם ההזדקנות, אין הרבה כאלה, זה הסלחנות כלפי עצמך. גם כלפי אחרים. הרי ראיתי גם דברים נוראים מאלה... סליחה, אני לא הצעתי סיגריה גם לך..."

עכשיו כבר שנינו על הגב, בינינו שאריות האוכל, זה לא סתם 'בינינו שאריות האוכל', זה כל החומה הזאת, אני משתדלת להמעיט בתזונה, כאילו שתלוי כאן

משהו על פי תהום, כל תנועה שלי עלולה להרוס את הכל, אם אני אשכב כך זמן ממושך, ממש הרבה זמן, השיער שלי יצמח לתוך האדמה, אמנם לאט, השיער תמיד מצמח לאט, אבל אחר כך הגוף שלי יתחיל להתאבן, ממש אבן, אני אתכסה בחול, בהתחלה מעטה דק, אבל אחר כך הוא ילך ויתעבה, כבר ממש כבד החול עלי, יש בזה מנוחה שלמה, מנוחה ונחלה, בעוד מיליון שנה יבואו לכאן ארכיאולוגים צעירים, אם האנושות עוד תתקיים בכלל, הם יהיו חמושים במברשות עדינות, הם יטאטאו את החול מעל השלד שלי, אני לא ארגיש את הנגיעות העדינות והמדגדות של שערות המברשת על הגוף שלי, התחושות הן ממני והלאה, סמוך אלי, אבל במרחק מוגדר, הם ימצאו שלד נוסף, של גבר, האם הם יחשבו שהיה כאן איזשהו טכס? מנהג קבורה עתיק? האם הם יוכלו לדעת שאתה סיפרת לי את קורות חייך, לאט, לאט, ואני הקשבתי, כמעט בלי להעיר דבר? האם הם יוכלו לדעת שהמלים שלך הילכו עלי קסם? ריככו אותי? איך אני מתפרקת מטינה ומכעסים, האם הם יוכלו לדעת שלא היה בינינו עד כה דבר וחצי דבר מעבר לזה, רק שכבה מאוד מוחשית של אוויר, שלושה ימים שאנחנו נפגשים, רק שלושה ימים, בוודאי שלא יוכלו לדעת, גם לא שאתה הצתת לעצמך סיגריה ועישנת אותה בשאיפות עמוקות וממושכות, אחרי עשרות שנים שהתנזרת מעישון, לא, הם גם לא יוכלו לשער שאתה מהרהר כרגע ומתלבט כיצד תפתח ותספר לי איך הכרת את מי שתהיה אישתך, אני אחכה, הזמן הוא נהר

אני יכול עכשיו לספר לך איך הכרתי את תרצה, אני יכול לספר לך כמה שהיתה יפה, עם השיער שלה, גלים של דבש, עם השפתיים שלה שהיו תמיד מפושקות מעט, עם ההבעה של שאלה על הפנים, איך היתה פוסעת בשבילים יחפה, מתכופפת ליד צמח ששתלתי, אומרת 'איזה עץ אתה שותל, ליאון', ואיך היתה אומרת את הליאון עם חיריק בלמד, והאלף נבלעת כמו יוד, ואני הייתי רואה איך נחשפת חלקת העור שלה במפתח החולצה, ושמה השדיים שלה, קטנים, מציצים לרגע, אור וצל, והייתי מרים את העיניים שלי למעלה, אל העיניים שלה, אבל היא כבר היתה מתרחקת, העיניים שלי בגב שלה, איך אני יכול לספר לך את כל זה, את שוכבת על הגב לידי, אני רוצה לחבק אותך, יכולת להיות הבת שלי, אבל אני, אישה כבר זמן רב לא ידעתי, למתוח את הזמן אני רוצה, לא, אינני רוצה למות, איך אני פוחד פתאום, איש זקן אני

"את היין שכחנו. אפשר למזוג לך יין?"

"אם נועצים עיניים בשמיים אפשר ממש לטבוע בהם."

"אני מבין שזה 'כן'."

שואל ומזוג, כמה שתמשוך את הזמן, בסוף תספר לי על אשתך, אני רואה כמה אהבת אותה, מה אתה מחביא שם? היין מחליק בתוך הגרון, איך היית מגיב אילו

הייתי עכשיו מתקרבת אליך, עם הלשון שלי הייתי טועמת את היין מהשפתיים שלך, הן סדוקות השפתיים שלך, אחר כך הייתי מלקקת את הלשון שלך, אתה היית נהדף קלות לאחור, את כפות הידיים שלי הייתי מחליקה לאורך הזרועות שלך, המכוסות בעור פריך, הגוף שלי כבר צמוד לשלך לכל אורכו, בתוך האוזן שלך הייתי מתנשמת, לנשימות החמות שלי יש ריח של יין, אחר כך הייתי לוקחת את היד שלך, מובילה אותה אל הגוף שלי, חשה את החספוס שלה על חלקת העור שלי

"הביטי איזה פרפר יפה"

פרפר לבן עם כתמי צבע בסגול ובצהוב ובחום מרחף מעלינו, מרפרף עם הכנפיים הדקיקות שלו, המאובקות, פעם גם גילי אמר "תראו איזה פרפר יפה", אני הנחתי את היד שלי על התלתלים שלו, קובי אמר "יש פרפרים שהצבע שלהם הוא פיגמנט, ממש חומר צבע. אבל יש פרפרים שהצבע שלהם הוא פיסיקלי, שבירת קרני השמש", ולרגע נכמר לבי על קובי, שבורח אל ההסברים המדעיים, סוגר הכל בתוך מגירות של חוקים, תופעות, תגליות

"כל היופי הזה, בשביל ימים ספורים בלבד..."

מורן עמית

מישהו, פעם, הטבעתי בים.
הים העקרי הוא הים התיכון.
אכל
אני עדין יכולה להחשיב כחי;
כפתור בחלצה,
שרוף נעל מפשל
מבלי לחוש אשמה
ומבלי להתחרט בכלל.

ציפי רפפורט

קוי מתאר

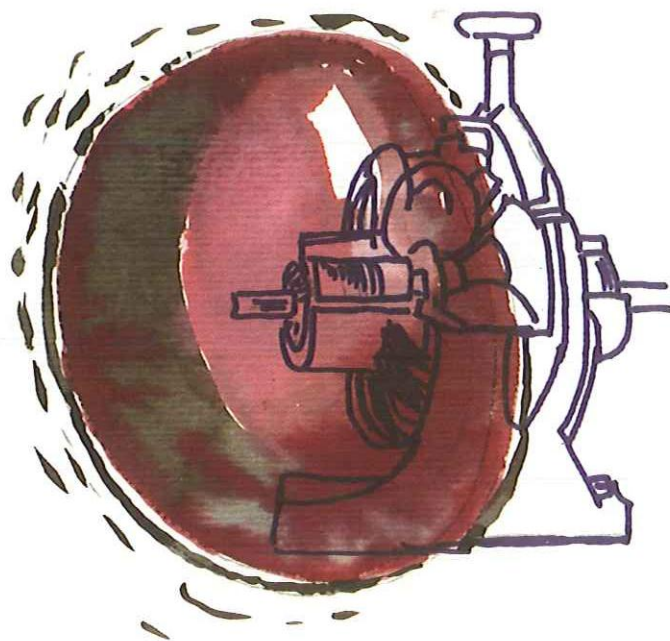
אָני לוקחת
אֶת עֲצָמִי
לְכָל מְקוֹם
וּמְחַבֵּיָאָה אוֹתִי מִתַּחַת
לְשִׁמְלַת הַקּוֹנְפְּלִיקָטִים
וְלְאִפּוֹר הַכָּבֵד
כְּקוֹנְטוֹר לְרֵמְזִים
מְמַיְנִים לְכָלִי הַכּוֹר
אָני מְזַהֵרָה אֶת עֲצָמִי
בְּכָל פֶּעַם מִחֲדָשׁ
לְפָנַי שְׂאֲנִי יוֹצֵאת
עִם הַפָּנִים לְמִסְכָּה
אָני לוקחת
אֶת עֲצָמִי
בִּידֵים

5.7.2001

שירי להב-שפיר

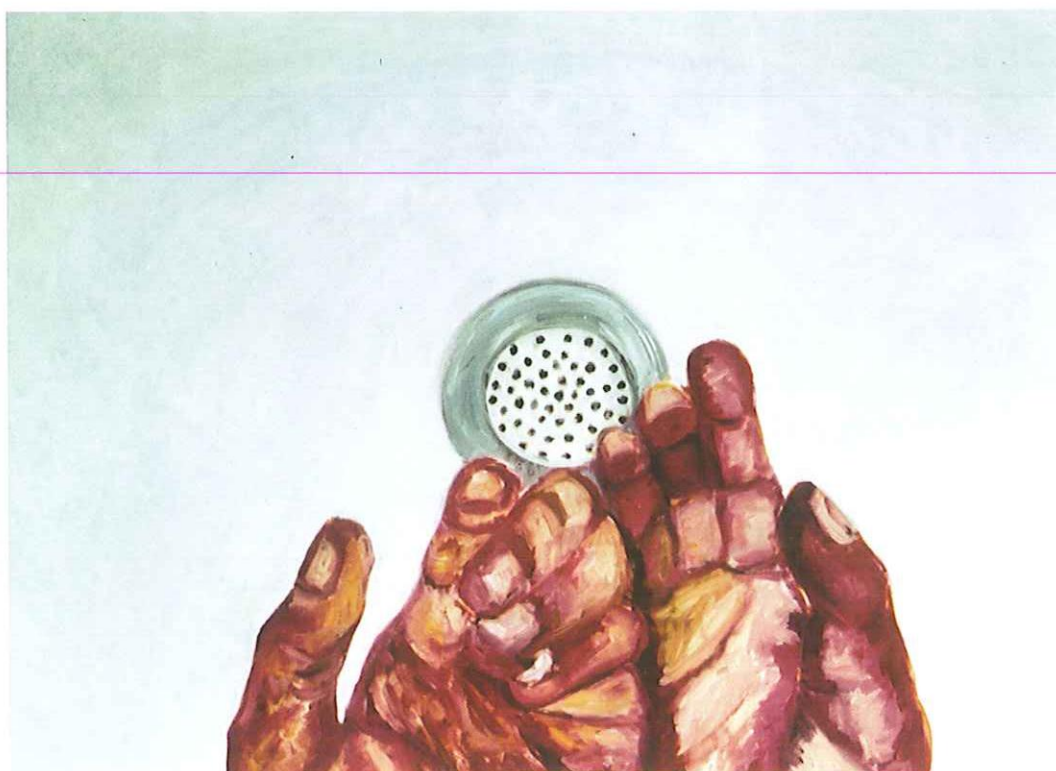
את

את תהיי שם את לא אני שהם ירקו עליך ויטיחו בך
עשן ניקוטין כחלחל בננה מתחלק בין שוקים כווצים
את תתנגדי אני על התקרה אני קבוצת מעוררות אני
בכלל אינני את תצעקי את תפני זעם להמון רותח לבה
מעוששת תחוגי סביב האש תשימי רגלים מכשולים
במרוצי- פדרות עקשות טרחניות תחושי את השוט
בתוך עמוד- שדרה שמתרסק עם הדקות אל תוך העד
תוציאי עקץ בשנים ותפלטי ב"מוחטה" על הראש
של מי שיעצבן אותך את תחפרי עם העקב תסוככי
תכניעי תלחכי תקיאי תפצעי ותאשימי את עצמך אני
אינני כאן אני על התקרה אני קבוצת פיות מתרוממות
אני בכלל אינני את

ליהי נ. רוזן, דימויים 2002, טכניקה מעורבת על נייר, 23x25

גיל צחייק, 2001, שמן על בד, 100x70
מימין: גיל צחייק, 2001, שמן על בד, 70x100

גיל צחייק, 2001, שמן על בד, 100x70

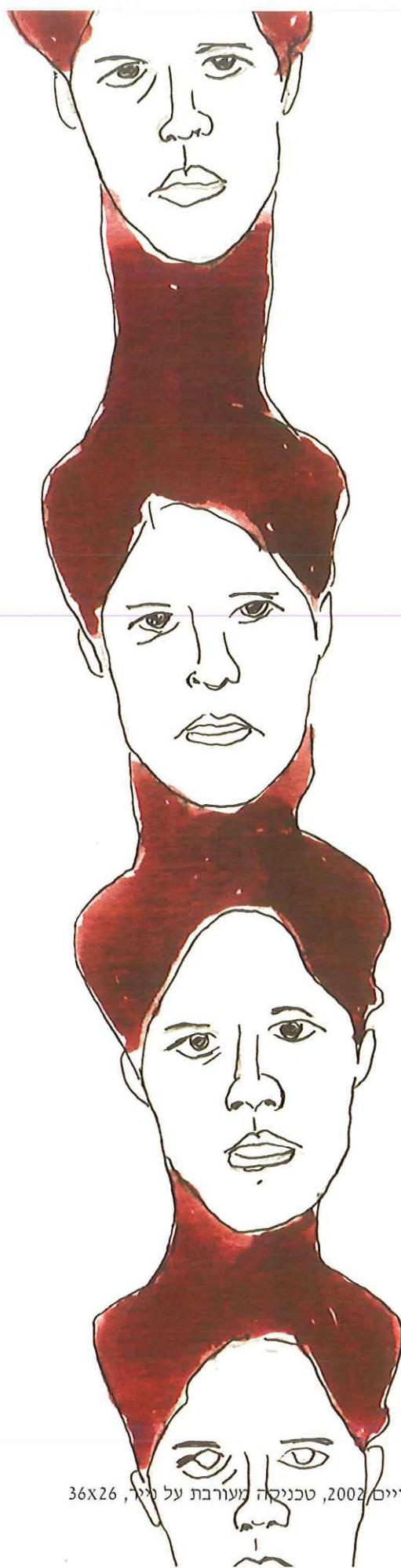
דליה מאירי, אקס ווטו-עלי זהב, מיצב, מבט כללי, נתניה 2002

דליה מאירי, אקס ווטו-עלי זהב, מיצב, פרט, נתניה 2002

דליה מאירי, אקס ווטו-עלי זהב, מיצב, פרט, נתניה 2002

ליהי י. רוזן, דימויים, 2002, טכניקה מעורבת על נייר, 36x26

שירי להב-שפיר
ניקיון סופשבוע

הַרְשָׁה לִי לְהַצִּיג בְּפָנֶיךָ
בְּצַהָרֵי-שְׁשֵׁי שְׁטוּפִים,
מִשֶּׁהוּ מִן הַנְּפִלָּת.
עִירֵם מִחֶפֶשׁ לְנִשְׁוִיּוֹת,
חוֹזָה לְהִבְטָחָה מְקַפֵּל בְּשֶׁקֶר.
אִם תִּרְשָׁה לִי, מְנִיפּוֹלְצִיָּה מִחֶפֶשׁת
אֲמַנָּם לְפָרוּפִיל אֶקְדָּמִי,
אֲבַל שְׁרִשִׁית, רֵאשׁוֹנִית- וְזֶה דֵּי נְדִיר,
הַיּוֹם. עֲכָשׁוּ. (אוֹלִי זֶה לֹא יִהְיֶה עוֹד רִגְע)
סוּג שֶׁל רֵאוּהָ, פּוֹזָה מִן הַסּוּג הַכִּי קֹשָׁה-
זֶה שֶׁלֹּא מְסַגֵּל לְהִתְבּוֹנֵן בְּעֲצָמוֹ, וְלִהְיוֹת שְׂאוּלִי גַם לֹא.
אֲזוֹ אוֹלִי אֲנִי גַם לֹא, בֵּינִי לְבֵינִי,
וְאוֹלִי מְסַגֵּלֶת רַק לְהִתְפַּלֵּשׁ בְּתוֹךְ נְפִלָּת,
וְלִגְהַר עַל פְּרוּרֵי-חֲמֻדָּה לֹא- בְּרוּרִים
שֶׁהִשְׁלַכְנוּ כָּל־אֲחֵר-יָד.
אֲזוֹ שׁוֹתִים חֵלֶב בְּבִקָּר (חֹשְׁבִים שֶׁנִּהְיֶה נְקִיִּים שׁוֹב)
וְשׁוֹב, אֵיךְ הִסְתַּפְּלְנוּ זֶה בְּזוֹ,
מְצַגִּים כָּל־אֲחֵר-כְּבוֹד.
זֶה מֵה שֵׁישׁ לָנוּ מִן הַנְּפִלָּת,
הַכְּבוֹד.

יהודה יציב נוסטרומוס בניו-יורק

הכורסא הישנה שמצאתי ברחוב, מוציאה עכשיו קפיצים דוקרנים לאוויר החופשי, אם אפשר כך לקרא לאוויר המחניק שעומד בסטודיו. אני חייב לזרוק אותה, אבל אולי בכל זאת אמצא לה שימוש. קשה לי להסכים לעובדה שאני פשוט לא יכול להיפרד מחפצים שאספתי ברחובות ושאין להם כל שימוש. אני יודע שאין שום סיבה לפתח קשר נפשי עם קומקום חשמלי מפלסטיק שלא מסוגל לחמם מים, או מקלט טלוויזיה שמסרב לתת תמונה. כששכרתי את הסטודיו ממיסטר טונג מהמסעדה למטה, החלל היה ממש גדול, עכשיו הזבל שמצטבר בפינות מאיים לחנוק אותי, בקושי יש לי מקום למיטה והבלגן הזה מתחיל לחדור לי למוח.

אני חושש שאני מתחיל להדמות לזקנה המטורפת הזאת שיושבת בפינת רחוב 14 על השישית, ממש קרוב לסטודיו שלי, מוקפת בחפצים חסרי כל ערך שאספה, שרק היא ואלוהים יודעים איפה ולמה. לפני שבוע, כשאני עוצר לידה ובוחר את הדברים מסביבה, היא מבהירה לי שהיא בונה כאן ציוד הישרדות לזמנים הקשים שעוד יבואו. והפראיירים השאננים האלה, שעוברים על פניה מבלי להעיק מבט, חושבים שהשפע מובטח להם לעד.

"הם לא שמעו על נוסטרמוס ולא על האסון שיגיע ב-18.8.1999" היא אומרת לי. "וכשהגלגל יתהפך, או, איך שאני אחוגג" היא צוחקת בטרופ, עיניה בורקות. לפני המסעדה הסינית, שמתחת לסטודיו שלי, עומד גבר איטלקי כבן חמישים, כל בוקר הוא שם, עם שיער משומן ובלויזר משובב. בסך הכל אתה צריך לדעת איפה נמצאת המלכה מבין שלשת הקלפים שהוא הופך. התמימים שמסתובבים עם חלומות התעשרות, תמיד ימצאו את הנוכל שינקה אותם ממעט הכסף שיש להם. כשהשוטרים מגיעים, האיטלקי כבר איננו, לוקח אתו את הכסף של המהמרים המזדמנים ואת החלומות שלהם.

*

אני האיש למשימות מיוחדות של מיסטר טונג. כך הוא הגדיר את התפקיד שלי. בחמש וחצי אחר-צהריים, כשרחובות מנהטן עמוסי אדם, אני יוצא למסע היומי שלי כשבכיס המעטפה. בצעדיי הכבדים אני מפלס לעצמי דרך בתוך מסה אדירה של אנשים, שזורמים לרחוב מפתחי הבניינים הגבוהים. מבטי מרוכז בחללים שנפתחים ונסגרים לפני, מכלכל את תוואי ההליכה בין המון אדם שמציף את המדרכות. אני רואה רק את הנתיבים הפנויים, מאות האנשים שחולפים על פני מגיעים לתודעה שלי רק כמחסומים מתחלפים

בדרך. למרות מבנה גופי המגושם, אני מצליח בתנועות גוף גמישות להימנע ממוגע שעלול לעכב אותי. הולך כאילו בתוך בועה, מתעלם מהמראות, לא שומע את הקולות. עד שאני מגיע למיני מרקט של הקוריאני באיסט ווילג'. בחדר האחורי אני מוסר לו את המעטפה, מקבל את הכסף, ויוצא בדרכי חזרה. אין לי שום מושג מה יש במעטפה ואני גם לא מתעניין. אני רק יודע שהתמורה למסע היומי היא סטודיו, מיטה ואוכל, וזה כנראה סידור טוב גם לסיני, שכן העסק הזה נמשך כבר כמעט שלוש שנים. מיסטר טונג לא מרוצה מזה שהאיטלקי מנהל את עסקיו דווקא בפתח המסעדה שלו. קהל של לוזרים שמתאסף סביבו חוסם את הכניסה ומפריע לעסקים. הוויכוחים לא עוזרים והאיטלקי לא מוכן לזוז. "השוטרים שאני מזמין לא מצליחים לתפוס אותי. יש לו שותף ברחוב, זה בטוח. אתה צריך לטפל בבעיה," הוא אומר לי.

*

במשחק משתתפים היום כמה שחורים. אני מתבונן בהם מחלון הסטודיו, איך הפרצופים שלהם הופכים לבנים כשמתברר להם שהפסידו את המשכורת השבועית שלהם בכמה דקות. אני מכוון את רובה הטוטו הישן. האיטלקי תופס את הישבן, מתקפל בכאב. השחורים מנצלים את ההזדמנות, אוספים את הכסף שנשאר על השולחן הארעי, וחבילת המהמרים מתפזרת בשניות.

*

לאחר יומיים שלושה שאני עובר לידה ברחוב. היא זורקת לי "האיטלקי כבר התאושש מהחור שניקבת לו בישבן". אני מביט בה כאילו לא מבין על מה היא מדברת. "אני ראיתי אותך עם הרובה בחלון. אנחנו יודעים שאתה בצד של מיסטר טונג. זאת לא טרגדיה גדולה ויש על מה לדבר. צריך לאזן חשבונות" היא מוסיפה. "השותפה של האיטלקי, שמזהירה אותו מהשוטרים, זאת הבג-לידי מהפינה" אני אומר למסטר טונג. "הזקנה אומרת שצריך להיפגש, היא ראתה אותי עם הרובה בחלון".

*

בערב היא מגיעה למסעדה, לבושה באותה שמלה מטונפת שלא החליפה שנים. הנוכל האיטלקי נסחב אחריה בצליעה קלה. הם מתיישבים ליד השולחן ומיסטר טונג מזמין אוכל. שקט, כולנו שקועים באכילה. פתאום היא קמה ואומרת שהסוף מתקרב ושצריך לארגן מקום מקלט. "על מה היא פאקן מדברת?" שואל אותי הסיני.

"על הנביא הגאון, הפיזיקאי והאסטרונום נוסטרדמוס, עליו אני מדברת, מיסטר טונג".
 "אני לא מכיר אותו" אומר הסיני.

היא מראה לו כתבה בעיתון ישן על נוסטרדמוס ונבואות החורבן שלו. הסיני לא מתרשם במיוחד. ואז היא נעמדת ובקול הצרוד שלה היא קוראת "ב-18.8.1999 כל כוכבי הלכת במערכת השמש שלנו יסתדרו בצורת צלב..."
 "גברת, את רצית לסגור עניינים" מפסיק אותה מיסטר טונג, "מה את מקשקשת על אסטרולוגיה! האיטלקי קיבל כדור קטן בתחת, כי הוא מפריע לביזנס והוא צריך לעבור למקום אחר".

"אני לא מדברת על אסטרולוגיה מזוינת, אני מדברת אסטרונומיה. וכשהאדמה תתחיל לרעוד בעיר החדשה, וכל אחד מבין שמדובר במנהטן, הכל ייהרס. בדיוק בעוד שבועיים ב-18 באוגוסט." עכשיו היא מביטה לתקרה "פרשי האפוקליפסה כבר מעלינו ואנחנו יושבים פה ומבזבזים זמן יקר, 'האיטלקי יזוז או לא יזוז' - ביג דיל! אנחנו כולנו נזוז לגיהנום, אם לא נעשה את הדבר הנכון" היא אומרת בהתרגשות.

הסיני מאבד את הסבלנות, וכבר רוצה לקום מהשולחן. אבל אז בדיוק הזקנה אומרת לו שהפתרון לבעיה זה המרתף שמתחת למסעדה. שצריך מקלט לחודש חודשיים עד שישקע האבק. יש שם מחסן שימורים שזה חשוב, וצריך מזרונים והרבה מים. היא תביא עוד דברים חשובים ואנחנו נחפור פתח אוורור, ופתח יציאה תת קרקעי שייתחבר לתעלה שמתחת לרחוב 14.

"ומה עם האיטלקי?" שואל הסיני.

"שכח מהאיטלקי, הכאבים שלו יעברו, והוא לא יפריע לך יותר." האיטלקי מהמהם להסכמה.

"אחרי רעידת האדמה, כשהאבק ישקע, אנחנו נצא החוצה, ורק נצטרך לאסוף את כל הכסף שיהיה זרוק ברחובות. מנהטן תהיה שלנו."

אני לא בדיוק יודע איזה נימוק שיכנע את הסיני. אולי שמנהטן תהיה שלו? בכל מקרה, כבר למחרת התחלנו בעבודות. הזקנה הביאה את כל הזבל שלה. כיסינו את הרצפה ואת התקרה ואת כל קירות המרתף במזרונים ישנים. הסיני ארגן שקי אורז, קופסאות שימורים ומים. ובעוד יומיים החפירה התת-קרקעית שלנו תגיע לתעלה ברחוב 14.

*

בחוץ מתנהלים החיים כאילו אין מחר. ורק הזקנה, האיטלקי, אני והסיני עם כל המשפחה שלו, יושבים על המזרונים במרתף המסעדה. כבר שבוע אנחנו כאן, מחכים לאסון שיסדר אותנו בחיים.

חיפה, 10.8.99

فتحي فوراني حبيبي برلين

פתחי פוראני אהובתי ברלין

عندما جبت شوارع برلين
وحيدا
رحت أبكي
حطت برلين راحتها
على رأسي
غيمة رحمة

طبعت على رأسي قبلة همست في أذني:
لا تبك يا حبيبي
لا تبك يا طفلي الصغير

في خرائب الماضي
أضعت طفولتي الحزينة
ثم وجدتها
ترقص ترقص كالمجنونة
في ساحات برلين

عندما أكون في برلين
لا توقظوني
دعوني أحلم
دعوني أسوح
من حلم الى حلم

عندما أكون في برلين
يسكن الله في قلبي
وأصلي
لليلة أخرى في برلين

عندما أكون في برلين
لا تزعجوا القمر النائم
انه يغرق في النشوة
دعوه يحلم

וכשנדרדתי בגפי ברחובות ברלין
התחלתי לבכות
היא הניחה
את כף ידה
על ראשי
ענן רחום
נשקה אותי ואמרה
אל תבכה ילדי,
אל תבכה

בהריסות העבר אכדתי
שם אכדתי את ילדותי העלובה
שם מצאתי אותה
רוקדת מחוללת ומשתוללת
בחוצות ברלין

כשאני בברלין
אל תעירו אותי
הניחו לי לחלם
הניחו לי לישוט
מחלום אל חלום

כשאני בברלין
אלהים שוכן בלבי
ואני מתפלל
ללילה נוסף בו ובה

כשאני בברלין
אל תפריעו לירח הנרדם
הנו שכור
הניחו לו לחלם

אן מוטסארט בטהופן ובאך
יערפון סמפוניאתהם
אסגווא!
הל תשמעון صوت الملائكة؟

ענדמא אָקון פי ברלין
לא תחיטווא גינתה الفردوس
דעונוי אָסטמעט
דעונוי אָענאק הגינתה
דעונוי אָענאק פאן גוּך ורודאן
וואללהי פיניוס נאט האבטסאמה האלדה

פי ברלין
אָלשמש ואלקמר
לא יתמעאן באלקיטר מן האבא
אנהמא ירקסאן אַחר טאנגו
עאריין קמא אַלפא
וימארסאן העשק
תחת קבה السماء العارية

ענדמא אָזעט קלבי פי ברלין
ווגדטה מנחורא
פי קלוב אַחבטי
פי ברלין

פּתשט ען אללה
אָלפ אָסואר
פי אָרקה אָלשק
פּווגדטה פי עיני «אוּטא»
ווגדטה פי עיון אָלביאט העשק
פי ברלין

פי מתאחפ ברלין
אָלנאקייט בייקאסו
יערפ ברישטה
באלאסוד וואָלבייט וואָקואס קרזח

מוצרט, בטהופן ובאך
מנגנים סימפוניות,
הקשיבו
השומעים אתם את קולות המלאכים?

קשאַנני בברלין
אל תסתירו מעיני
את גן עדן
הניחו לי להנות
מראן גוך ורודאן
ולחבק את הפסל המהיר של גנוס

בברלין
השמש והירח
אינם פה בישנים,
הם רוקדים את הטנגו האחרון
עירמים כביום בריאתם
ומתנים אהבים
תחת כפת השמים העירמים

קשאבדתי את לבי בברלין
מצאתיו משלך
גורים גורים
בלבבותיהם של הברלינאים

אני חפשתי את אלהים
מבעד לחומות המזרח
בסמטאות ברלין
וגליתי אותו בעיני המלאך "אותא"
בעינים הפחלות
של אילות האהבה

במוזאונים של ברלין
פגשתי את פיקאסו
קשהוא מציר במכחולו
שחור, לבן, ובצבעים

אֵה יא ביקאסו השאמח
 דע הסאטר טסדל
 פוק לוחה הגירניקה
 דע חמאמה השלום
 תחלק פי האעלי
 וטמטר עשקה
 וטמטר ורדא
 פוק סמא בלאדי

פי מאחפ ברלין
 התקיט מרס ופינוס
 פי ממלכה השهوة
 יגלפאן חלפמה
 שרפאט החזן

תסלכט סחור סוויסרא הסכסוניה
 חתי זרי הגבאל הסאמקה
 לאקאבל הללה
 פי מכן מא
 ולאסגי ללאסוואט החפיה
 הקאדמה מן חלפ הגיומ הסחריה

ענדמא אזעט מפיאניח בייטי
 פי חיפא הייטימה
 ונדתמה
 פי אבואב ברלין המשרעה
 תקול לי :יא הל...

יא איהא המסטר חון כנידי
 יא סאחב הגלאלה יא מלך הדניא
 אפתיח הפריק
 ללפארס הקאדמ מן השרק
 שרק האחלמ הזאעה
 על חסאנה האביז
 אפתיח הפריק

הוי פיקאסו
 הנח למסך לרדת
 על הגרניקה
 הנח ליוני השלום
 להמריא אל על
 ולהמטיר אהבה
 להמטיר פרפרים
 בשמי התכלת האינוסופיים של ברלין,

במוזאונים של ברלין
 פגשתי את מרס
 ואת ונוס
 בממלכת
 התשוקה

טפסתי על הסלעים של שויצריה הסקסונית
 עד למרומי ההרים, עד לשמים
 לפגש את אלהים
 אי שם
 ולהקשיב לקולות הקדושים
 הבוקעים מבעד לעננים

כשאבדתי את המפתחות של דירתי
 בחיפה היתומה
 מצאתי אותם
 בלב הפתוח
 של ברלין

הוי מיסטר ג'ון קנדי
 הוי הוד מעלתו מלך העולם
 אנא פנה דרך
 לפרש הרכוב
 על הסוס הלבן
 הדוהר ממזרח החלומות האבודים,
 פנה דרך

לברלינאי האמתי

בברלין פגשתי
מלאכים קטנים
בגן ילדים
עינים כחלות ועינים צבעוניות
מצירים נהרות כחלים
עצים ירוקים
צפרים ורדות
ופרפרים צבעוניים
לבי נקרע
והתרסק מתחת לרגלי
נזכרתי בעינים
תמימות אפרות ורעבות
משרבוטות על הקירות העתיקים
מצירות פרפרים, שמש, ירח וחלומות
מחפשות פרוסת לחם
בסמטאות האפלות
מחפשות את השחר האבוד
חלומות על החלום האבוד
הנסתר אי שם
במפת העולם
הוי.. אהובי המלאכים העלובים!
במזרח היסורים

בכפר פוטסדאם
נפגשנו
לוחם רומאי מחיך
עשוי ברונזה
יוליוס קיסר ואני,
הילד השוכב עם תף הפח
מתופף בחתנת הדמים
מסעיר את הדומיה האלמת
מרעיש את מנוחתו של העולם
הוי עולם נרדם, עור,
הבט אחרתה בזעם

לברלינאי האصيل

פי ברלין
التقيت ملائكة صغار
في روضة أطفال
عيون زرقاء وعيون من كل الألوان
ترسم أنهارا زرقاء
أشجارا خضراء
وفراشات ملونة
يتقطع قلبي
ويتشظى تحت قدمي
أتذكر عيوننا
عيونا رمادية بريئة جائعة
تخربش على الحيطان العتيقة
ترسم شمساً قمراً وفراشات
تبحث عن كسرة خبز
في الأزقة المعتمة
تبحث عن فجر ضائع
تحلم في حلم ضائع
يختبئ في مكان ما
من خارطة الدنيا
أه يا أحبتي
يا أيتها الملائكة المعذبة
في شرق العذاب..

في ساحة بوتسدام
التقينا
المقاتل الروماني البرونزي
يوليوس قيصر...وأنا
أنا ذلك الفتى الشقي
الذي يطبل في عرس الدم
يطبل على طبل تنكي
أزويج الصمت الأخرس
أزلزل راحة الدنيا
يا أيها العالم المستمتع بالموت
استيقظ.. انهض!

מלאיין الشباب
 على رؤوسهم
 أملايين من أكاليل الورد
 מלאיין العيون
 التي تفيض محيطات من الحب والأمل
 تحتفي بالعنقاء الصاعدة
 من خرائب الماضي
 מלאיין العيون
 تتطلع الى سوني سنتر
 الذي يعانق غيوم السماء
 تتطلع الى الشمس المشرقة
 المطلة عبر الأفق الباسم البعيد
 آه! يا حبيبي
 ساحة بوتسدام

قبل قدومي برلين
 كنت وثنيا
 وعندما حلقت في سماء برلين
 اكتشفت الله في عينيك
 دعيني أغمض عيني
 وأنام
 الى جانب الله.. في عينيك!

آه.. يا حبيبي برلين
 سأحملك في عيني وعلى شفتي
 أسوف أبحر وأجوب خارطة الدنيا
 سأحملك في قلبي
 فلا تنسيني
 لا تنسي ذلك الطفل الذي يقتله الظمأ
 القادم من الشرق السابح في الدم
 ليعب من سحر عينيك
 ومن ينابيع الحب
 التي تتدفق من سهولك الخضراء
 آه.. يا حبيبي برلين!

מיליון צעירים
 מכתרים
 במיליון עטרות של פרחים
 מיליון עינים
 מלאות אוקיינוסים של אהבה ותקווה
 חוגגים את תחיתו של החול העולה
 מהריסות העבר,
 מיליון עינים נשואות
 לעבר סוני סינטר חובק העננים
 מיליון עינים נשואות
 לעבר השמש הירוקה הזורחת
 העולה מהאפק המחיד הרחוק
 הוי! אהובתי
 כפר פוטסדאם

לפני שהגעתי לברלין
 הייתי עובד אלילים
 וכשהמראתי וחגתי בשמי ברלין
 גליתי את אלהים בעיניך
 הוי! הנחי לי לעצם את עיני
 ולישן
 בעיניך.. ליד אלהים!

הוי! אהובתי ברלין
 אני אשא אותך
 בעיני ועל שפתי
 אני אנדר ואשוט
 ברחבי תבל
 אשא אותך בלבי
 אנא... אל תשכחיני
 אל תשכחי את התינוק הצמא
 שבא מהמזרח המענה
 ללגם מקסם עיניך
 ממעינות האהבה
 מהעמקים הירוקים
 הוי.. אהובתי ברלין

אֲנַזְרוּ אֶל הַיּוֹרָא בְּגֻזְבִּי
 אֶל הַיּוֹלֵד הַזֵּאֵב בֵּין אֲנַזְזֵי הַמָּאזִי
 לֹא תִסְגּוּ אֶל הָאֲוֹת הַמְּנִקָּה
 אֲוֹת מִדַּע הַמּוֹת וְהַנְּסוּר הַפּוֹלָאזִי
 הַיּוֹ דִּמְרַת חֲתִי הַדְּמִי הַמְּרַעוּבָה
 בִּי אֵינִי מֵלָאִין הָאֲפָל
 אֲנַזְרוּ אֶל הָאֲמָם
 עֲנַקּוּ שֶׁמֶשׁ הַחַיָּה
 לְכֵן..
 אֲסַגּוּ קְלִילָה
 אֶל הָאֲנָמִי הַמָּאזִי הַמְּנִבְעָה מִן רַחַם הָאָרֶץ..

אֲנַזְרוּ אֶל הָאֲמָם
 מִנְתִּיבֵי הַקָּמָה
 אֶל עֲסָפִיר הַחַיָּה הַמְּלוּנָה
 הַיּוֹ תִגְרַד וְתִרְקַע הַפָּלָס
 עַל מִסָּרַח הַשָּׁמַיִם הַלֵּא נְהַאֲתִי
 בִּי שָׁמַיִם בְּרִלִין

הוּי!.. הַבֵּיטוּ לְאַחֲרֵי בְּזֵעִים
 אֶל הַיְלֵד הָאֲבוּר בְּחִרְבוֹת הָעֶבֶר,
 אֶל תִּקְשִׁיבוּ לְקוֹלוֹת הַמְּכַעְרִים
 שֶׁל תּוֹתְחֵי הַמּוֹת וְנִשְׁרֵי הַפְּלָדָה
 אֲשֶׁר הִשְׁמִידוּ אֶפְלוֹ בְּבוֹת מְפָחֶדוֹת
 בְּיַד מִיִּלְיוֹנֵי תִינוֹקוֹת.
 הַבֵּיטוּ קְדִימָה,
 חִבְּקוּ אֶת שְׁמֵשׁ הַדְּרוֹר
 אֶךְ תִּקְשִׁיבוּ קְמָעָה
 לְצִלְיֵי הָעֶבֶר הַבּוֹקְעִים מִבְּטֵן הָאֲדָמָה

הַבֵּיטוּ קְדִימָה, זְקוּפֵי קוֹמָה
 לְעֶבֶר צְפוּרֵי הַחֶפֶשׁ הַצְּבָעוֹנִיּוֹת
 שֶׁשְׂרוֹת וְרוֹקְדוֹת וְלֹס
 בְּבִימוֹת הַשְּׁמַיִם הָאֵינְסוּפִיִּים
 שֶׁל בְּרִלִין

ברלין, 23.7.2001

תרגום מאנגלית: פתחי פוראני

מורן עמית

אולי ברלין

אולי ברלין תכסה את מ
שקעי. את שקעיה היא כסתה מזמן.
וביעילות.

יעילות כזו דרושה לי.

אבל רק במדה.

שאם לא כן -

אם לא כן

לזמן מה,

אני חושבת לנתק אותה מעברה;

יונה אחת חוגה במעגל

תמונה אחת זורחת בשחר

והנה הכל מסדר.

(אבל רק לכאורה - תכף מישהו יאמר).

ברלין מציעה את עצמה, כמו כלן, כחותם בברכון -

(אך נראה מה יהיה אז מפלס הטרור בעולם)

מספיק נתיב אחד פתוח באויר,

דוכן מזכרות ומפה מגלה.

סימני השפה ברבם, הם אמת עתיקה

ואין בעיה להבין.

כל מקום.

כל מקום

רק לא את חיפה.

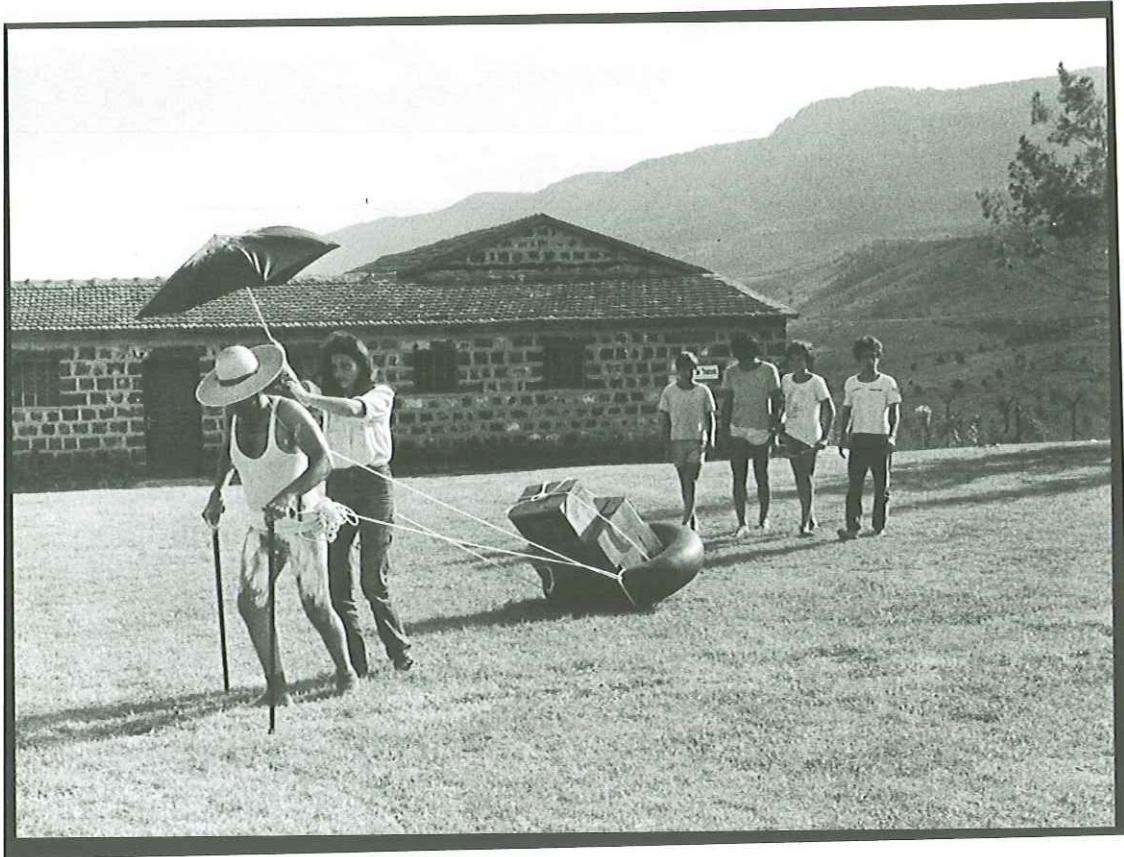
עפעוף קלוש אחד

ממגדלור האוניברסיטה

אין בו די.

ישראל (רולי) נתיב, אירוועי תל חי 1980, מיצג נעילה

ישראל (רולי) נתיב, אירועי תל חי 1980, מיצג נעילה

דניאל שאוב
סרט אילם

בהפנסי למנהרה ההולכת ונעשית צרה
הסוכבת בספירלה היורדת ומעמיקה
לתוך האדמה הנאנחת
מחסן של גופות
חלונות קטנים צבעוניים
מאפשרים כניסה לאלמות אור קלושות
אבק רוקד בניצוצותיו המעטים
חלומות אבודים של ילדים, אפר שכוח

מהדהד קולות עמומים של ילדי השואה
לבי מאט תהודתו
מכה חזק בתוף ההקרבה
עופרת כבדה מושכת מטה
מהמהם וגונח באחת
חוכט והולם
לאט יותר ויותר
נמשך להעיד כצופה חסר ישע
נכפה לחיות מחדש באלם את הלמות החזיות העוטפות מכל עבר

אני הופכת לשחקנית בסרט slow motion
הסוכב בספירלה

מסדרונות

הטוחנים

את

דרךם

אל מתחת לאדמה

לְכַד בֵּין הַמוֹן הַמְּבַקְרִים
 גֹּדְרֵת רַגְלֵי
 נִכְשָׁלֶת וְנִתְקַלֶּת בְּצוּרוֹת נַעֲדָרוֹת
 שְׁקוּלוֹתֵיהֶם חֲסָרֵי הַגּוֹף
 מְהַדְהִדִים וּמִתְנַפְּחִים
 פּוֹלְשִׁים לְמָקוֹם
 מְגַרְשִׁים אֶת הַמְּצִיאוֹת
 לְעֵתִים לוֹחֲשִׁים רוֹעֲדִים
 וְלְעֵתִים חוֹדְרִים אֲצִים מְמַלְמְלִים
 מוֹזִיקָה צוֹרֶמֶת
 בְּעוֹלָם מִשְׁתִּיק
 צְלִילִים כְּאוֹטִיִּים שְׁקוּלֵי אֵינוֹ יָכֹל לְהִטְבִּיעַ
 וּמַחֲזֵי אֵינוֹ יָכֹל לְהִתְנַעַר מֵהֶם

הַקּוּלוֹת הַמְּעַמְעָמִים הַהֶלְמוֹת הַצְּעָדִים
 הַתִּיקִים הַמְּאֻבָּקִים וְהַמְּזוֹדָרוֹת נוֹטְשִׁים
 בְּעֲלֵיהֶם הַתּוֹעִים מְסַחֵי הַדַּעַת
 הָאוֹר הַעֲמוּם הָאוֹיֵר כְּבֹד מְדֵי לְמֵלֵא רְאוּתִי
 הָאוֹיֵר הַדָּחוּס בְּצַעֲקוֹת וּזְעָקוֹת חֲנוּקוֹת
 כָּל זֶה מְשִׁיב לְחַיִּים
 סְפוּרֵי בְּרִיחָה מְדַחֲקִים
 חֲצֵי קְבוּרִים

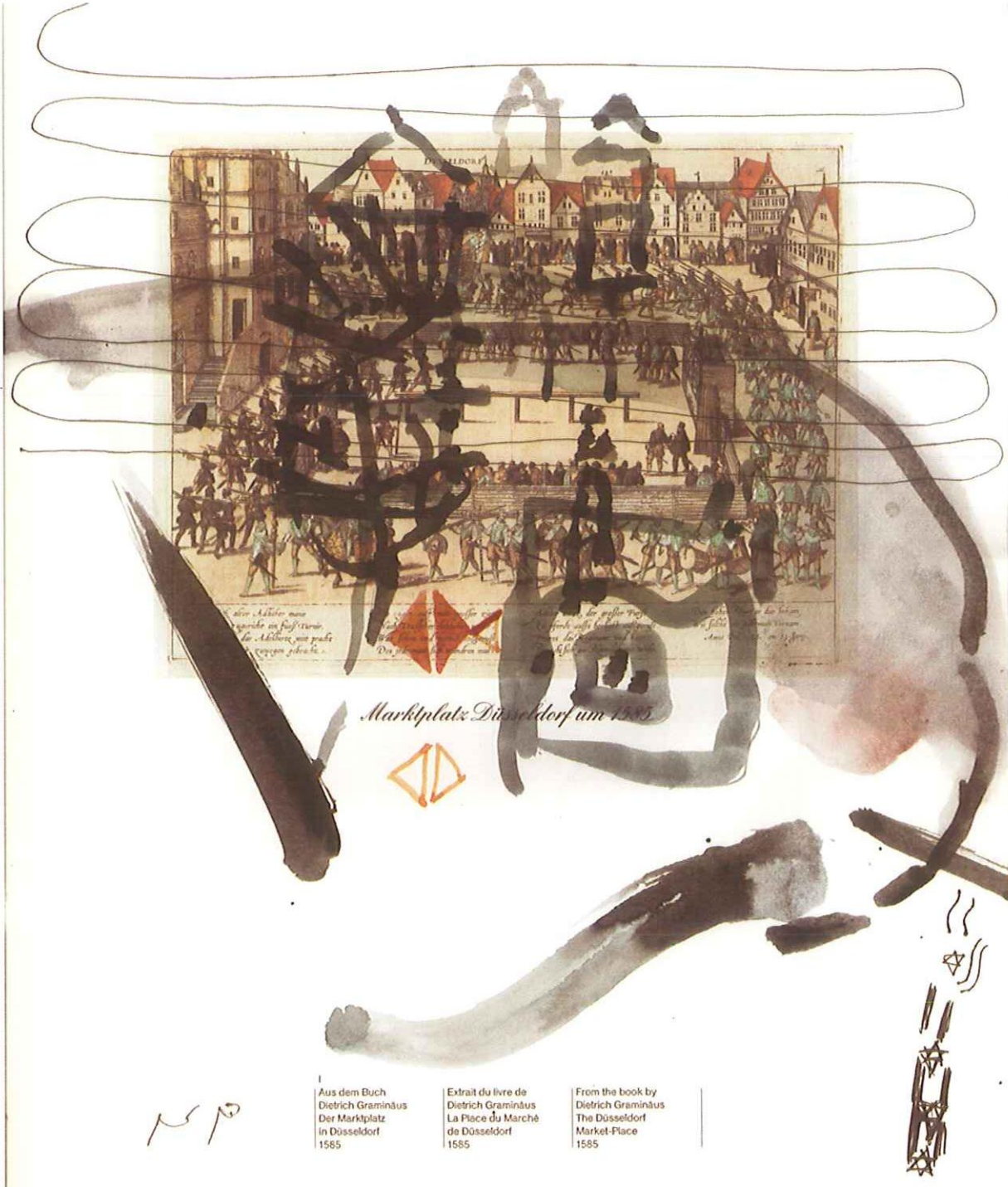
הַמְּלֻטוֹת דְּחוּקָה, אֲבָדוֹת
 חֲקוּקוֹת עַל עוֹרֵי אוֹחְזוֹת בְּגֵרוֹנֵי
 בְּכָל פְּרִיָּדָה
 שְׁנוֹדַעַת בְּחַיִּים
 מְרַמְזֶת בְּסֻפְרִים, בְּסֻרְטִים, עַל הַבְּמָה
 מְשַׁפְּיעִים עַל נְסִיווֹנוֹתֵי לְמַחֵק, לְמַחֵק, לְמַחֵק

חֲדָשׁוֹת עַל פְּגִיעַה עֲנוּי מוֹת
 חֲרָדָה אוֹחֲזֹת בִּי בְּמִקְוִם צְבוּרֵי זֶה
 שְׁמָא צַעֲקוֹתַי יִצְלְצְלוּ וַיְהִי הַהֲרוּ
 יַעֲיִרוּ רִגְשׁוֹת הַנְּאֻבָּקִים בְּחֹזֵי
 יִשְׁיִבוּ זְכוּרֹנוֹת מְשַׁפְּחָה הָעוֹלָם עַל גְּדוּתֵיהֶם
 הַחֲסוּמִים לְנִצַּח מִפְּאֵת הַשְּׂאֲנָנוֹת הַמְּנַמֶּסֶת
 יִדְּלִיקוּ אֵשׁ שְׁלֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה
 הַשׁוֹרְפֶת כָּל נֶחַח בְּכֶשֶׁרִי
 מִטְּשֵׁט שֵׁט אֶת רְאִיתִי
 עִם עֶרְפֶּל חוֹדְרָנִי
 הַמְעֵלָה אֲדִים כְּיָם שֶׁהִכָּה עַל יְרֵי סֵלַע מִתְּדָר

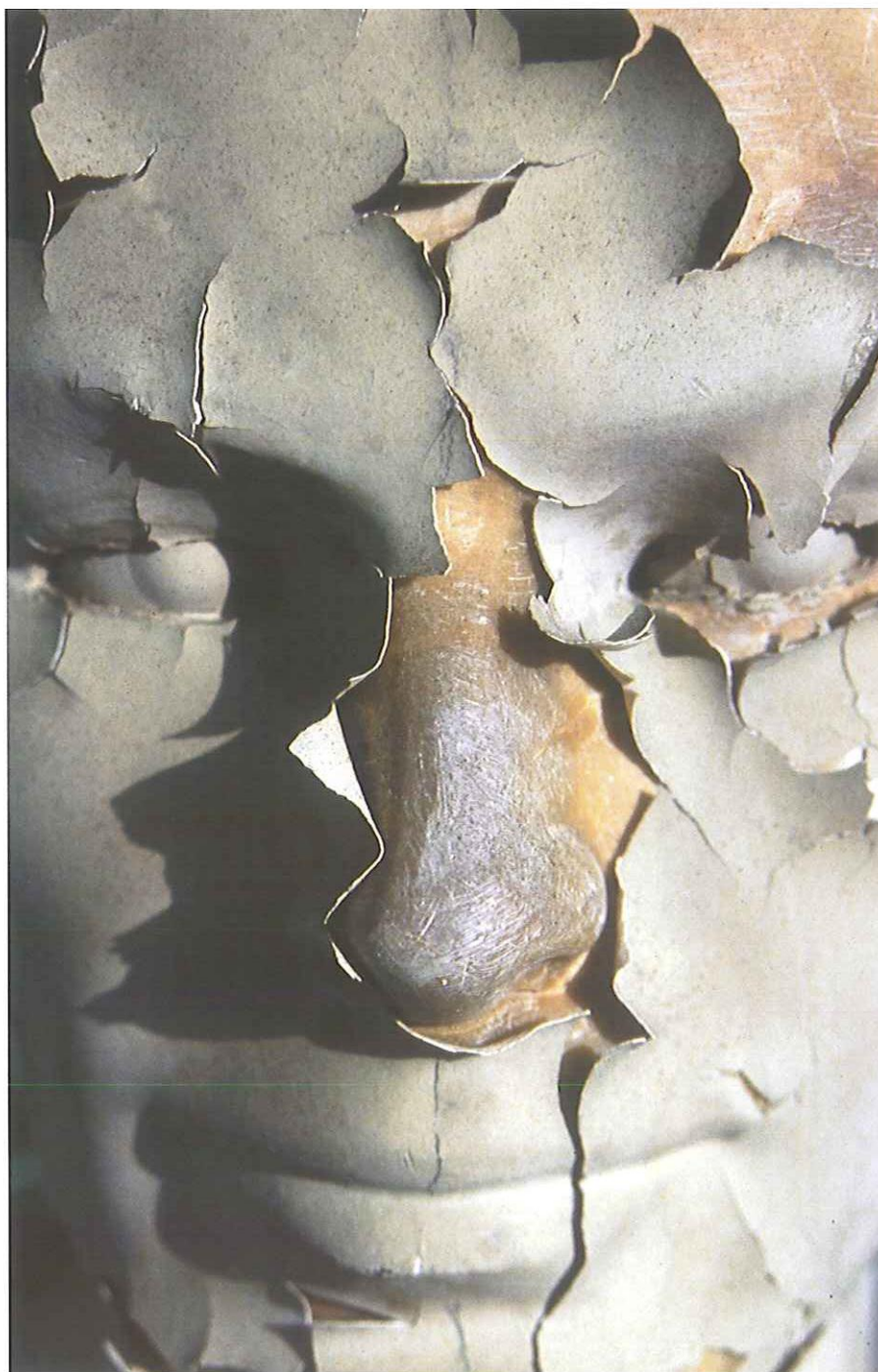
נִשְׂרַפֶת בְּחֵם הַקִּיץ
 אֲנִי מִתְקַשֶּׁה מִהַקְרַחוֹן הַפְּנִימִי
 הַמְּאֵים לְשִׁבֵר
 אֶת עֶרְפִי
 הוֹפֶכֶת אֶת רִגְלֵי לְסִחְבוֹת
 חֲסָרוֹת כַּח לְשֵׁאת
 אֶת גּוֹפִי
 אֲנִי הוֹפֶכֶת אֶחַת
 מֵאוֹתָם יְלָדִים
 שְׂגִלְגַל סֶרְטֵם הַשְּׁחֹר-לְבָן נִתְקַע
 גּוֹזֵל מֵהֶם צָבֵעַ
 מִשְׁתִּיק צְוֹחוֹתֵיהֶם
 קוֹטֵעַ סְפוּרֵיהֶם
 לְעִצִּירָה

שֵׁאִין חֲזָרָה מִמְּנָה

תורגם מאנגלית.
 עיבוד לעברית: משה יצחקי

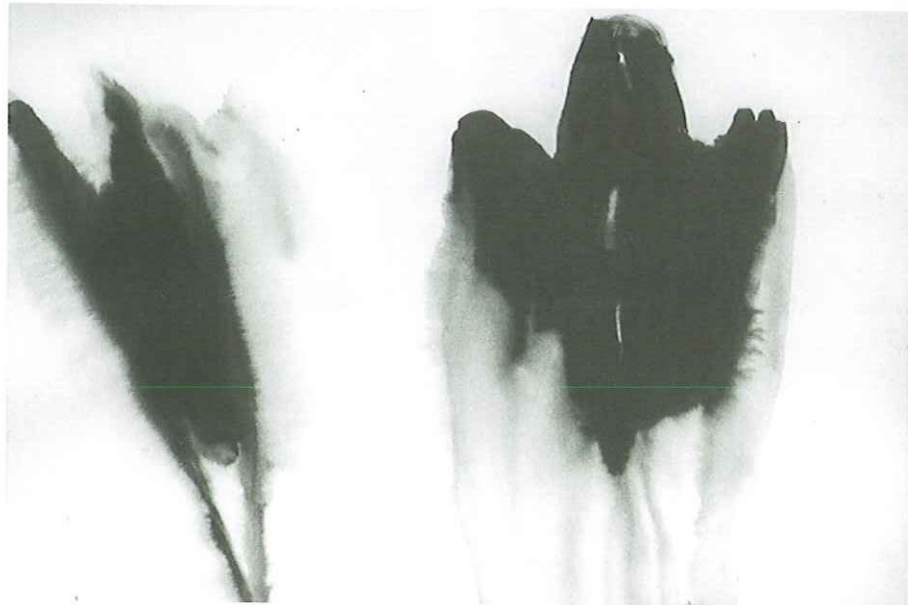
דני זק, דיסלדורף 2002, טכניקה מעורבת על נייר, 29x35

חובב רשלבך, Delay, 2002

חובב רשלבך, Delay, 2002

דני זק, 2002, דיו שחור ומים על נייר, שתי עבודות, 52x75

שלו מן
מרמינו הצעיר

שנות ילדותו עברו עליו במגדל השעון שפעיר
משם הכל נראה כנמלים זעירות
והשעון היטיב לקצב את הזמן

גם אל הרגש אפשר היה להתחבר
לארץ המדרגות הלוליניות
היה נחויץ רק סוס עץ
רושף נתזים מנחיריו

רביעית המיתרים השניה חברה
כשהחליט לקפץ בקו ישר
לא לזגזג או לקסוס צפרניים-
הכל מרפז ונמהר

רזוננס

אף שאינני קורא תוים
ברור לי שאכתוב רביעית מיתרים
לפחות אחת כבר מתנגנת
בי
הצ'לו מקבל בה תפקיד מרפזי
"זה דמות האב" - אפשר שתאמרי
אינני חושב כך - אשיב
זה ענין של הדהוד -
רזוננס או
קשב
לקולות העלים הנופלים
אל הים הצמא

שלו מן
פרוקופייב

לא היה זאב מפחיד
כמו הזאב של פרוקופייב
אבל אז הייתי ילד

היום ברביעיותיו לכלי מיתר
את קול הפרנז הזועק בבטן
איני חדל מלשמע
והיכן נעלם הזאב?

רביעיות אחרונות

אחרי שהמלחין מת
אפשר בצדק לטעון
"זאת היצירה האחרונה שכתב"
אני מאזין ובוחרן ברב קשב
אם תחושת האימה
מתגברת
או תחושת הֵאֵי? -מה?
שליטה...

עמרי אבט
נצח שב על עקביו

טרם ירדה שמש,
עלטה מן הליל
אליו באה לאטה,
כוכבים מנחים דרכה.

כסלע על פני מים
נצבת תמיה,
גלים קוצפים לוחשים
הלילה הוא יומה.

לא אומרת דבר
צעקתה תלויה
כעלה נדף
נשארת עירמה.

ערפל פורש ידיו
מתמוססת התחושה,
נצח שב על עקביו
עם קרן ראשונה

עולא עוידה
כתובתי

علا عويضة
عنواني

שָׁאַלוּ אוֹתִי עַל מְלוֹתַי
עַל חֲשִׁיבָה מְתַנַּדְנֶדֶת
בֵּין רוּחַ קְלִילָה
עַל תִּינִיקַת מְתַעַנְנֶגֶת
בְּטֵל בְּטָפוֹת גֶּשֶׁם
הַשְּׂבָתִי
בְּצַפּוֹר הֵם
לְלֹא כְתֻבְתִּי!!

سألوني عن كلماتي
عن فكر يتأرجح
بين النسمات
عن طفلة تلهو
بالندى بالقطرات
فأجبت,
كالعصفور هم
بلا عنوان

קلمات ضائعة

في أحضان السماء
على تلك الغيمة البيضاء
كتبت شعرا بلون الضياء

وفي عتمة الليل
لم أر نور كلماتي
لم أجد شيئاً
سوى ظلام فوق ظلام!!

עולא עוידה
מלים אבודות

בְּחִיק הַשָּׁמַיִם
עַל הָעֲנָנָה הַהִיא הִלְבֵּנָה
כְּתַבְתִּי שִׁירִים בְּצֶבֶע הָאוֹר

וּבְעֶלְטָה
לֹא רָאִיתִי אוֹר מְלוֹתִי
לֹא מְצֵאתִי דְבָר
רַק חֹשֶׁךְ מֵעַל חֹשֶׁךְ!!

עולא עוידה

אהבה

علا عويضة

عشق لفل

أقرأ من أسطر البحر
 أمواج السماء
 أستمع لحوار الشمس
 في الصباح
 وترف الطيور
 تردد الألحان
 تغنيها
 والفرشات تقبلها
 والنسمات تداعب
 جدائل السنابل
 والعطر يعبق
 مع كل حبة ندى
 من عيني طفل
 يعيش الحياة
 ومن تغريدة عصفور
 تحرس السماء.

אני קורא משורות הים
 גלי השמים
 מקשיב לדיאלוג השמש
 בבוקר
 והצפורים פורשות כנפיים
 משנגות את הלחנים
 שרות אותם
 והפרפרים מנשקים אותם
 ורוח קלילה משתעשעת
 בשבלת
 והבשם מתנהף
 עם כל טפת טל
 מעיני תינוק
 שאוהב את החיים
 ומפל זמרת צפור
 שומרת את השמים.

אסנת קפון

לא רציתי להיות מובקת
ככבת חוטים בלויה.
אך עתה עם בא החרחי,
מציפה הצפיפות
בנשמה.
היום סגריר ואפר ועמוס ורחוס
ואני מבקשת לברח
אך שוב כבבת תאטרון מסורה,
מופיעה כל יום מחדש,
על בימת החיים, כנדרש. צמאה
נפשי, בשלה, לא נכנעת,
חפשיה וזקופה, אמתית וגלויה, בעיני -
הלמות פטישים רקוטי,
עוד לא אברו
כמיהותי !

ורדה גיל

ילד שלי

בדיוק כשהייתי בפתח הדלת הוא נזכר להתחיל לצרוח. התיישב על הרצפה והתחיל לצעוק.

"מה הוא רוצה הפעם??" שאלתי את עצמי בייאוש. יד אחת מושטת אל הדלת, גופי פונה בחצי סיבוב אליו, לראות מה הבעיה שלו. עד לרגע זה הכל עבר בשלום: הצלחתי להלביש, לרוחץ ולסרק אותו והוא היה בשקט. לא אז ולא התרוצץ. היה מאוד רגוע.

בראש זמזמה המחשבה כל הזמן: "מתי תבוא ההתפרצות הבאה?". והנה עכשיו, כשאני ממהרת ואין זמן, עכשיו היא באה. המונית כבר בחוץ, המנוע עובד, הנהג מתבונן בנו, תכף הוא בטח יצפור, והרעש יהיה גדול עוד יותר, כי הוא לא יכול לסבול צפצוף מכונית. בגלל זה אני תמיד מזמינה מונית. באוטובוס שומעים הכל. במונית אפשר לסגור את החלונות, לבקש לשים את הקלטת שאני מביאה אתי, ויש סיכוי שהכל יעבור בסדר. וגם אם לא - זה רק אני והנהג. בלי עוד עשרים או שלושים נוסעים שיש להם מה לחשוב, ולפעמים גם להגיד, על הילד המופרע הזה שנוסע אתם.

אני מסמנת לנהג שיחכה עוד רגע. מה איכפת לו בעצם? אני הרי משלמת על כל דקה. אני חוששת שהוא יתחיל להתעצבן. אם הייתי יכולה לגשת ולהסביר לו את המצב זה היה יותר קל, אבל עכשיו אני מוכרחה לגשת ולהרגיע אותו. וזה יקח לפחות עשר דקות. למה הם שוב שלחו מישהו חדש? מה לעשות קודם? הנהג מהנהן בראש מבין שצריך לחכות. הוא מכבה את המנוע.

אני רוצה לתפוס אותו בזרוע, להרים בכוח מהרצפה ולגרור אל המונית. זה כמובן לא עובד. בימים טובים שלי, כשאני רגועה, קל לי יותר. הפעם אני לא מסוגלת. הנסיעה אל אמא ארוכה והיא כל כך מחכה שנבוא. היה לה שבוע קשה. בעוד שעתיים צריך כבר לחזור. כל דקה שנבזבז פה - תהיה על חשבון הזמן אתה. "מצד שני", אני אומרת לעצמי, "אם תתרגזי, תפסידי עוד הרבה יותר דקות, כי ייקח לך יותר זמן לייצב אותו". והוא צורח. הצרחות שלו מטפסות לי למוח, עוצרות את המחשבות שלי. אני יודעת שאני צריכה לעשות משהו כדי שאוכל להתיישב לידו על הרצפה, לחבק אותו ולחכות שיירגע, בלי להגיד מלה. רק ככה זה עובד. השרירים שלי מכווצים. הוא ירגיש את זה מיד. הכלב של השכנים עונה לצעקות שלו והרעש מחריש אוזניים. הוא עדיין יושב על הרצפה, מתנדנד למצד לצד, הקולות זורמים מפיו כמו ממעיין אין סופי, בלי דמעות. צורח בטונים עולים ויורדים, במלוא ריאותיו.

בפנים, אצלי, הכל מהומה והחלק התחתון של הבטן מתחבר לסרעפת. אני נושמת בקושי רב. איכשהו אני מצליחה להגיד בקול שהיה יכול להיות כעוס יותר: "די מספיק עם הבכי. בוא ניסע לסבתא. אתה הרי אוהב להיות עם סבתא." הוא שומע את המלה "סבתא" - וצועק חזק יותר.

הוא מאוד אוהב את סבתא. משום מה היא היחידה שהוא רגוע אצלה. אף פעם אני לא צריכה לחשוש שיעשה צעקות בבית האבות. ברגע שהוא רואה אותה הוא רץ אליה, מחבק אותה, ממלמל את המלמולים הסתומים שלו, והיא עונה לו. הם יכולים לשבת כך שעות (שבדרך כלל, לצערי, אין לי בשבילם) מאושרים אחד עם השני. אז יש לי קצת זמן של שקט. קשה להגיד "זמן של נחת" אבל זמן שקט לעצמי. זה המקום היחיד שבו אני מצליחה להירגע כמעט לגמרי. אם הייתי סומכת על המצב הייתי מביאה איתי ספר או עיתון, מנסה לחטוף כמה פסקאות של קריאה. אבל העין השלישית צריכה תמיד להיות פתוחה. אסור לשקוע במשהו. קצת לנוח זה בסדר. אבל לא יותר מזה. אני זקוקה לביקורים האלה אצל אמא כמו למדיטציה. מצליחה לאסוף בעזרתם עוד כוחות לשבוע שיבוא. עד לביקור הבא. אז מה הבעיה שלו הפעם??

הנהג מביט בשעון. פותח את הדלת ומתחיל ללכת אלי. מה יהיה אם הוא יראה אותי? הוא עלול להיבהל, לברוח, להסתגר בחדר שלו, ואז אני אצטרך שעות וטונות של סבלנות כדי להוציא אותו משם. אני מסמנת לנהג לעמוד במקום. "די", אני אומרת שוב, מנסה ללא הצלחה לעדן את הצליל שיוצא מהגרון שלי, שנשמע לחוץ ומתוח, מתחיל לצבור טונים של צעקה, כמוהו: "די. תפסיק כבר. בוא נלך". הקול שלי לא מגיע אליו.

פעם שמעתי בקורס הנחיית הורים (או שקראתי בעיתון? ואולי הפסיכולוג הציע לי?) שלפעמים, כשילד משתולל, עדיף להסתלק מהזירה. אף פעם לא עשיתי את זה. לא העזתי להשאיר אותו לבד כשהוא במצב כזה. פחדתי שיעשה משהו נורא. ואם היו שם אחרים - לא רציתי שתוכל לחלוף בראשם המחשבה שיחשבו שאני אימא רעה. עכשיו הבנתי שאם לא אזוז משם - אני עלולה לעשות משהו איום! יותר טוב שאברח לפני שאגש אליו ואחנוק אותו.

העיניים מתמלאות בדמעות. האף מתחיל לנוזל. כמה אפשר כבר לסבול. עוד פעם ועוד פעם? כמה אפשר לחיות עם החשש האם הפעם זה יצליח או לא? למי יש עוד כוחות לסבל הזה? מה הנהג יחשוב עלי? עליו? למולי מוליך אותי הקול הפנימי שאומר לי "לכי תירגעי. זה לא עובד. אין לך ברירה". אני הולכת לכיוון המקלחת. חולפת על פניו. הוא לא חש ולא רואה אותי. ממשיך בנדנד, מתכופף קדימה, ראשו כמעט פוגע ברצפה. עוד מעט יחבוט אותו ואז נצטרך לנסוע לבית חולים ולא לאימא שלי. ככל שאני מתקרבת אליו הצעקות חודרות אלי חזק יותר, מכסות על כל רעש אחר. אפילו את הנשימה שלי אני כבר לא שומעת. אני חושבת שאני צריכה לפחות להניח יד על הראש

שלו - שהמגע יישאר אתנו עד שאחזור מהשירותים. אני לא מסוגלת. חושבת שזה עלול להחריף את המצב. "תסתלקי מהר. לכי לשטוף פנים". מבעד לדמעות אני מגששת את דרכי. קול המים הזורמים מחליש קצת את רעש הצעקות. שוטפת את הפנים שוב ושוב. נשענת על הכיור, הידיים לוחצות על שפת השיש, מחזיקות את הגוף שמושך כלפי מטה, להתמוטט. רוצה לדחוף את הראש לתוך המים וללכת לאיבוד. להישטף דרך הצינורות אל הים. אני לוקחת נשימה עמוקה. אחת ועוד אחת. הרעד ברגליים פסק. אני יכולה לעזוב את הכיור ולא ליפול. אני סוגרת את הברז. מחכה לשמוע את המשך הצעקות. שקט. בבהלה אני יוצאת החוצה. מה קרה לו? הוא ברח לחדר? הוא יצא החוצה?

הוא ממשיך לשבת על הרצפה. נהג המונית יושב לידו ברגלים מסוכלות, ידו מחבקת את כתפיו. הראש של הבן שלי מונח על כתפי הנהג. הוא מוצץ אצבע. הנהג מחייך אלי.

באוטו הוא אומר לי: "גם לי יש אחד כזה בבית. לפעמים ממש נגמר כבר הכוח".

מוסי חלף

رسالة من طفل عربي الى طفل يهودي*

يسرائيل يا عزيزي:
 هل ستمضي الليل مثلي؟ ...
 حالما
 حلمك حلمي
 هانئا
 تقضي سنين العمر مثلي ... ؟
 فانا ارنو الى...
 فجر جديد.
 وعلى صفحات كتبي
 كل سطر ... كل دفتر
 اتذكر...
 كيف انت الآن مثلي
 انت تسهر...
 ... ها انا اكتب لك...
 وبكل الحب ارجو الخير لك...
 *

يسرائيل يا عزيزي:
 انا اهوى الشمس مثلك...
 واحب القبة الزرقاء مثلك...
 واريد الكون اشراقا وليلك...
 فانا اعشق احلامي الصغار.
 كيف تمضي ذياعزيزي ذ اليوم؟
 او بعض النهار؟
 فابي مثل ابيك...
 حين يمضي للعمل...
 يلعن الحرب والقتال..
 واشهار السلاح...
 *

מוסא חילף

אגרת מילד ערבי לילד יהודי*

ישראל היקר:
 המבלה אתה את ליל החלומות כמוני?
 כל כך ננוח?
 המבלה אתה את שנותיך
 היפות כמוני? ...
 כי נושא אני את מבטי
 לשחר חרש
 לשחר שיעלה
 מעל דפי ספרי
 מעל לכל שורה...
 אזכר אותך...
 כמוני מבלה את הלילה...
 הנני כותב לך
 עם כל האהבה
 ובתקווה שינעמו ימיה...
 *

ישראל היקר:
 את השמש... אוהב אני כמוך
 ואת כפת התכלת שבמרומים...
 וגם אוהב אני... כמוך
 עולם יפה... עולם זוהר...
 ואת החלומות הקטנים שלי
 אוהב אני בדיוק כמוך
 רציתי - יקירי - לדעת:
 איך עובר עליך יום?
 או חלק מהיממה?
 כי אבי, כמו אביך
 כל עת שהוא הולך לעמלו
 את המלחמה הוא מקלל...
 *

ואת הלחימה... וגם איום בנשק
הוא כל כך שונא, הוא מתעב.

*

ישראל היקר:

מבעד לחלון

רואה אני אותך...

גבול אין בינינו...

ולא גדר

וכדור בידך...

הוא כשלי אדם...

יודע - יקירי - אני

שלמשק נועד הוא

עד סוף היום.

*

ישראל היקר:

הנני מתפלל...

ממעמקי הלב...

כדי שבדברי ימים

יהיה כתוב:

"שגבול... אין בינינו..."

ואין חומת מגן...

ולא יכל כל ה(מאן דהוא)

את חלומנו המתוק

להרס כליל...

את הפעילות אשר בלב

אין הוא יכל לנצר...

כי לא יכל כל ה(מאן דהוא)

לקרע לגזרים..... את החלום"

يسرائيل يا عزيزي:

ها انت عبر النافذة...

ولا حدود بيننا... ولا جدار

طابتك الحمراء مثل طابتي

تلهو بها لآخر النهار...

*

يسرائيل يا عزيزي:

ساصلي ملء خاقي

ستكتب الايام...:

الا حدود بيننا...

الا جدار...

لا يستطيع ذ يا عزيزي ذ احد

تبيد حلم دافق...

اسكان قلب خاقي..

لا يستطيع احد تمزيق حلمنا ... «

* שיר זה נכתב בתגובה לשיר "אגרת מילד יהודי לילד ערבי" בשם "מוחמד היקר" שנכתב על ידי הזמר עוזי חיטמן.
* كتبت هذه القصيدة ردا على قصيدة : من طفل يهودي الى طفل عربي بعنوان « محمد الغالي » كتبها بالعبرية الفنان عوزي حيطمان.

רינת תחיא
לא לדבר עם זרים

כְּשֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ עִם אִמָּא לְטִיל בְּעִיר
תְּמִיד פּוֹגְשִׁים אֲנָשִׁים שְׂאֲנִי לֹא מְכִיר
אִמָּא לְכֹלֵם אוֹמְרַת: "שְׁלוֹם" ו"מָה נִשְׁמַע"
גַּם לְמִי שֶׁבִכְלָל לֹא מְכִיר אֶת שְׁמָה.
אִמָּא עִם כָּלֵם מְחַיֶּכֶת וּמְדַבֶּרֶת
גַּם אִם הִיא אֶת שְׁמֵם כָּלֵל לֹא זוֹכֶרֶת,
וְאוֹתֵי זֶה מְרַגֵּז וְזֶה נִרְאֶה לִי מוֹזֵר
כִּי אִמָּא שְׁלִי אִמְרָה לִי לֹא מְכַבֵּר:
"אָסוּר לְדַבֵּר עִם זָרִים
כִּי זֶה יָכֹל לְהִיּוֹת מְסַכָּן
יֵשׁ אֲנָשִׁים טוֹבִים וְרָעִים"
כֵּן, כֵּן הִיא אִמְרָה לִי מִזְמָן.
אֲזַי אִיךָ אִמָּא לֹא זוֹכֶרֶת אֶת מָה שֶׁהִיא אִמְרָה
וְלָמָּה הִיא מְדַבֶּרֶת עִם אֲנָשִׁים שֶׁהִיא לֹא מְכִירָה?
אוּלַי כְּשֶׁנִּחְזַר הַבֵּיתָה אֲנִי לְאִמָּא אֲזַכִּיר
שֶׁלֹּא צְרִיךְ לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד בְּעִיר
מִי שֶׁזֶר וְלֹא מְכַר אֶתוֹ אֵין לְדַבֵּר
כֵּן, אִמָּא אִמְרָה לִי שְׁצַרִיךְ לְהִשְׁמֹר.

רינת תחיא
להתחתן עם אמא

אמרתי לאמא שאתה אני רוצה להתחתן
ואמא צחקה ואמרה שזה לא יתכן,
ואני רציתי להיות חתן ושהיא תהיה פלה
ועכשו אני עצוב והכל רק בגללה.
"אתה לא יכל להתחתן עם אמא, חמוד"
פכה אמא אמרה,
ואני הרגשתי שאני הולך לאבוד
ואני הרגשתי נורא.
אמא אמרה לי - "ילד לא יכל להתחתן עם אמא שלו
אבל הם תמיד יכולים להיות חברים
לשחק במשחקים ולקרא ספורים".
כן, אמא אמרה לי דברים לא ברורים.
"תחפש לה חברה שאתה תרצה להתחתן,
אבל להתחתן עם אמא, זה לא יתכן."
בעיני דוקא כן, אמא,
אתה אני רוצה להתחתן
אולי כשתגדלי קצת תרצי בי גם כן.

רינה בן שחר
חשבון במלים

וּלְדָגִיג
אִם מוֹסִיפִים עוֹד חֲלָקִיק
מִקְבָּלִים דְּגִיגִים
וְזֶה דְּוִקָא יוֹצֵא נְכוֹן
כְּמוֹ הוֹסְפָה בְּחֻשְׁבוֹן
כִּי כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ מְשֻׁג
יִכּוֹל לְהִגִּיד

שְׁדִּיגִים
זֶה יוֹתֵר מְדִיג.
אֲבָל אִם מְנַסִּים
עַל הַמְלָה סוֹס
אוֹתוֹ תִּרְגִּיל הוֹסְפָה
אֲפֹשֶׁר לְהִגִּיד בְּלִי הַסּוֹס
שְׁסוֹסִיסִים
אִין בְּשִׁפָּה.

כְּשֶׁעוֹשִׂים חֻשְׁבוֹן בְּמִלִּים
וְלֹא בְּסִפְרוֹת
כָּל אֶחָד יִכּוֹל לְרְאוֹת
שׁוֹעוֹר זֶה לֹא וְעוֹד
וּפְחוֹת זֶה לֹא פְחוֹת
כִּי כְּשֶׁעוֹשִׂים חֻשְׁבוֹן בְּמִלִּים
מִקְבָּלִים כָּל מִינֵי בְּלָבוּלִים.

כְּשֶׁעוֹשִׂים חֻשְׁבוֹן בְּמִלִּים
וְלֹא בְּסִפְרוֹת
אֲפֹשֶׁר לְרְאוֹת
שְׁפְחוֹת זֶה לְפַעֲמִים וְעוֹד
וְ-וְעוֹד זֶה פְּחוֹת.

כְּשֶׁמוֹסִיפִים לְקַטֵּן עוֹד טֵן
מִקְבָּלִים קְטַנְטֵן
אֲבָל כָּל אֶחָד יִכּוֹל לְרְאוֹת
שׁוֹזָה בְּעֵצָם לֹא וְעוֹד
אֲלֵא פְּחוֹת
כִּי קְטַנְטֵן הוּא יוֹתֵר קְטֵן
מִקְטֵן.

כְּשֶׁמוֹסִיפִים לְדַג עוֹד חֲלָקִיק
מִקְבָּלִים דְּגִיג
אֲבָל כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ מְשֻׁג
יִכּוֹל לְהִגִּיד
שׁוֹזָה לֹא וְעוֹד אֲלֵא פְּחוֹת
כִּי דְּגִיג הוּא יוֹתֵר קְטֵן מְדִיג.

רינה בן שחר
צואר או גרון

איך לובשים צוארון?
סביב הצואר או סביב הגרון?
כשמתקררים ומצטננים
וכואב נורא בפנים
זה כאב גרון או כאב צואר?
אבא שואל:
"למה אתה מחזיק בצואר?"
אמא אומרת:
"ני, כאב הגרון כבר עבר".
אבל כשאבא קושר עניבה
הוא אומר לפעמים:
"היא מציקה לי בצואר",
ומחזיר אותה לארון.
אז תחליטו, מה נכון -
צואר או גרון?

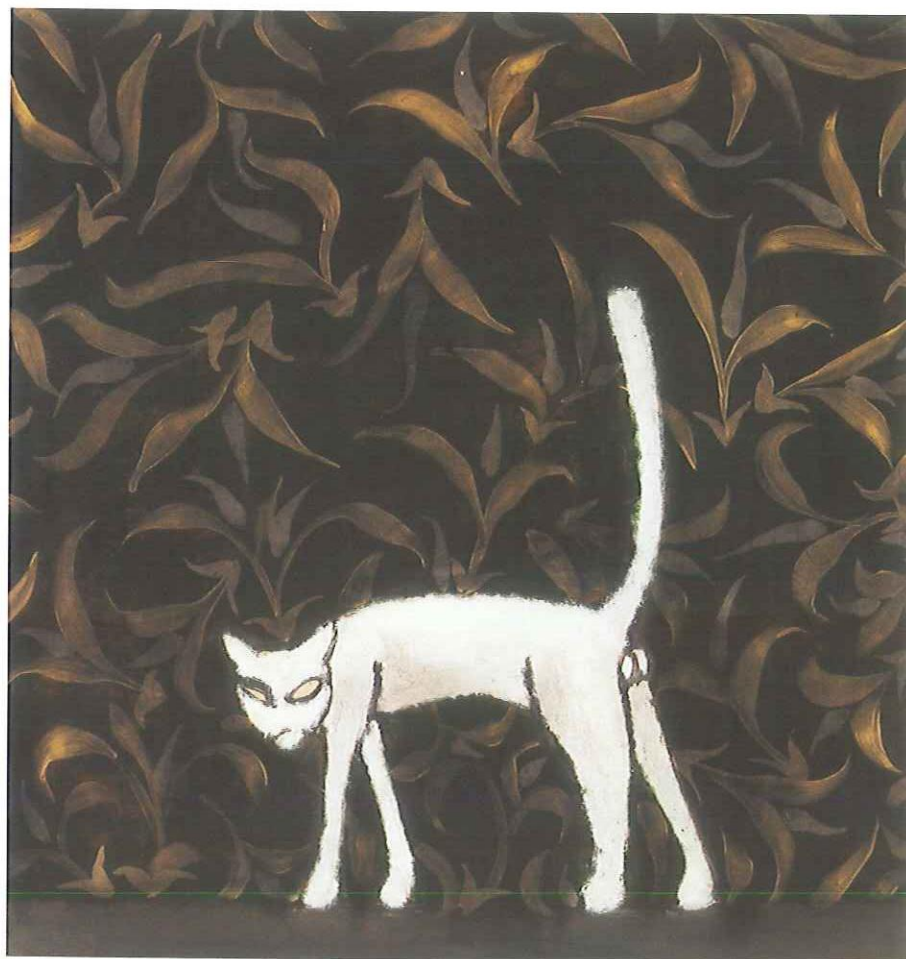
ורדה יתום, ילדה על כדור, 2001, חימר צבוע, 122x83x34

ורדה יתום, הגשמת משאלה, 2001

ורדה יתום, ילדה ויונה מס' 2. 2001, חימר צבוע, 81X35

פריד אבו שקרה, חתול 2000, שמן על עץ, 70x74

חלי וייס

אֲשַׁב לִי תַחַת
 עֵץ
 הַדַּעַת טוֹב וְרַע
 אֶקְטֹף לִי עֵלִים
 יְרוּקִים
 וְאֶפְרִיחַ בּוֹעוֹת
 לְשָׁמַיִם הָאֵין סוֹפֵיִם.
 רוּחַ קָרִירָה תִקְחֵנִי
 אֶל עֵץ
 הַגְּעֻגוּעַ
 וְשֵׁם אֶסְפִּיד
 מְכַאוֹבִי
 עַד אֶבְדֵּן צְלִילִים
 מְגֻרְוֵנִי וְאָשׁוּב
 וְאֲשַׁב תַּחַת עֵץ
 הָעֶרְבָה הַבּוֹכֶיָה מִמָּנָה
 בְּדַמְעָה חֲרִישִׁית
 אֶפְלִיג
 חֲזֵרָה אֶל עֵץ הַדַּעַת
 טוֹב וְרַע
 שֵׁם אֶקְטֹף לִי
 עֵלִים יְרוּקִים
 וְאֶפְרִיחַ בּוֹעוֹת
 לְשָׁמַיִם.

חלי וייס

בֶּא לִי לְרִצְחֹן
מִשְׁהוֹי, לְקִרְעַ
לְגִזְרִים לְתֵת
מְכוֹת
חֲזָקוֹת
אֲגֻרְפִים
סְטִירוֹת
צְבִיטוֹת
נְשִׁיכוֹת לְטוֹפִים נְגִיעוֹת רְכוֹת לְהַרְגִישׁ
לְאַהֲב...
...

אורלי כתריאלי אדלר

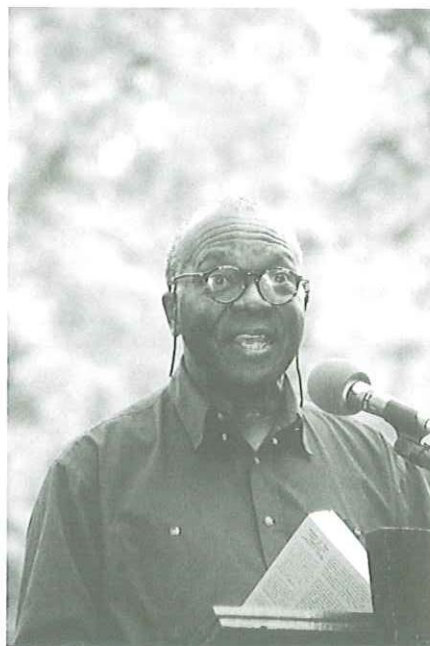
נר דולק

נר דולק - רוח סביבו נושבת
להבה מתחילה מרקדת,
איך שלובים בה צבע וחם
כחל צהב כתום.
האם נסית להפריד בין הצבעים?
לגרם להם לרקוד ביחידים?

גם בתוכי להבה מרקדת
ונפשי הומה ונסערת.
גם בה רגשות כצבעים
רוקדות במחול החיים,
האם נסית פעם להפריד בין הצבעים?
לגרם להם לרקוד ביחידים?

Margaret Atwood

Austin Clarke

דניאל שאוב לראות קולות קנדיים: סופרים באור וצל

פרוייקט זה החל לפני שלוש שנים מתוך שיחה ודיאלוג עם הסטודנטים שלי לספרות בחוג לאנגלית באורנים.

שיחה זו עודדה אותי לצאת למסע מיוחד במינו עם המצלמה. המסע נועד לחשוף ולהכיר יותר את "האדם" שמאחורי הספרים אותם קראנו וניתחנו בכיתה. הפסטיבל הראשון שצילמתי בו היה פסטיבל הסופרים 'עדן מילס' ליד גואלף אונטריו, קנדה, ב-1998.

מאחר ואני מעוניינת רק בצילום ישיר וספונטני הקדשתי זמן רב להתבוננות בנושאי הצילום שלי ומתוך כך גיליתי נדבכים רבים באישיותם.

Rosemary Sullivan

דניאל שאוב, דיוקנאות של סופרים קנדיים

אורלי כתריאלי אדלר
אודם השקיעה

אדם השקיעה
מתיקות השעה
שמים נבלעים לתוך ארץ רחבה
אומרים שזה זמן למעט אהבה.

צפור מציצת צלילי מנגינה
גוזליה כמהים לתוגת אהבה
העלים סביבם נושרים ברכות
אומרים שזה זמן של חרות הילדות.

רחשי הגלים וצבע המים
ים פרוש לפניה נושק לשמים
איה הוא אוסף בתוכו את כחן של טפות
אומרים שזה זמן לחלם חלומות.

שירי להב-שפיר
כלבה צינית

כלבה צינית
שטפחתי בהסגר
נובחת לה היום
במסדרונות נפשי
אפופת-ההרהור.
כלבה,
רצה חולה.
לי לא אכפת.
כי על בהונותי
אשתופף
ואתפס לה בקולר.
היא מצטנפת,
אלמד אותה לעוף,
כמו שלמדה אותי לנבח.
כלבה צינית
שדשנתי בהחבא
נובחת לה היום
דרך חצוצרות
גרוני הרועד.

משה יצחקי
ויה דולורם

חזרתי אל דיאנה, היא דולורס שלי
היא רופאת השנים, כדי שתבנה
על שערי ויה פנדורה שלי
גשרים, מבנים וכתרים.
כמו בפומפי נקברים בי אוצרות,
סודות מתוקים ואפלים מכסים בשכבות
אפר התשוקות שהקפאו באבן
ולא יחשפו לעולם בידה
הענגה של דיאנה היא דולורס
העוטה כפפת גומי. פיה
המתוק מוגן מפני אויבים שאורכים אולי
בדמי שלא יפרץ ויתערבב בדמה
של דיאנה היא דולורס שבאה
עם ניחוח הסטארה מייסטו
עם בשם הזמן האבוד
להמתיק לי את סוד באב
שרשי העמקים

רועי וזהר יבין-סקר גבעת שייח' אברייק: 'מקום'

מבוא: 'מקום'

מעבר להגדרה המילונית של המילה 'מקום', שעיקר עניינה באספקטים הפיזיים של האובייקטים אותם היא מייצגת, היא מצביעה בין השאר (ולענייננו כאן - בעיקר) על אספקטים לא-פיזיים של מקומות מסוימים. הכוונה היא לאספקטים רוחניים-תרבותיים - טקסטים קולקטיביים או פרטיים - שהוטענו במקומות הללו והעניקו להם מעמד שלא היה להם קודם לכן.

דוגמאות בולטות מן ההקשר הקולקטיבי (מחוזותינו, קהילותינו) הן למשל: הכותל, מצדה, ביתר, תל-חי, שער הגיא, גבעת התחמושת, כיכר רבין ועוד. מקומות אלה זכו למעמד מיוחד בשל טקסטים תרבותיים (רוחניים, רגשיים ואחרים) שהוטענו בהם והפכו כל אחד מהם ל'מקום' - מקום טעון ('סמלי') ברפרטואר התרבותי הקולקטיבי שלנו, בעוד שמקומות אחרים דומים להם לא זכו למעמד זה.

הטקסטים התרבותיים ההופכים מקום כלשהו ל'מקום' מיוחד ברפרטואר התרבותי הקולקטיבי הוטענו במקום בדרך כלל בדיעבד - לאחר אירועים היסטוריים (אם היו) ומעבר להם. כלומר, ייחודו של מקום כ'מקום' בתרבות איננו נובע כל כך מ'עובדות' (היסטוריות, למשל), כמו מעוצמת המטענים הרגשיים (כיסופים, תקוות, חלומות, הזיות ועוד) שהושלכו עליו, מצד אחד, ומגבולות היכולת היצרית של הכוח הממציא-מדמה שכוון את הטקסטים שהוטענו במקום הזה וממשיך להזין אותם, מצד שני.

גבעת שייח' אברייק היא 'מקום'. היא 'מקום' בעיקר ברפרטואר התרבותי של קהילת צאצאי החלוצים החולמים-הלוחמים (אנשי העליות השנייה והשלישית וההולכים בעקבותיהן) וממשיכיהם (האידיאולוגיים בדרך כלל), שהפסל של אלכסנדר זייד ושירו של אלכסנדר פן היו חלק מבית גידולם. אלא שגבעה זו היא גם 'מקום' של קהילות אחרות, למשל אלו המיוצגות בגבעה בקברים - בית הקברות של בית שערים העתיקה (ובו גם קברו של רבי יהודה הנשיא, נשיא הסנהדרין, מסדר ועורך המשנה!) למרגלות הגבעה ממערב, וקבר השייח' למרגלותיה ממזרח.

הדיון במאפיינים מסוימים של הסיטואציה התרבותית המורכבת הזאת מתנהל (בפרק הראשון במיוחד) מנקודת מבט של לומד-ארכיטקטורה. במרכז הדיון ככלל עומדים היחסים בין הפסל של אלכסנדר זייד לבין קבר השייח' בעיקר.

1. מורכבויות בסיטואציה התרבותית שעל הגבעה

המורכבויות המייחדות את הגבעה הזאת יסומנו בעזרת ניגודים בינאריים בין אובייקטים שונים המצויים על הגבעה ובסביבתה הטבעית והבנויה.

א. מיקום טופוגרפי

מאפיינים בסיסיים של הסיטואציה הנדונה כאן מקופלים במיקומים טופוגרפיים, שהראשון והבולט ביניהם הוא מיקומה-התרחשותה על גבי גבעה בין משפחת גבעות נוספות המהוות בסיס טופוגרפי להתיישבות באזור. למאפיין זה כשלעצמו יש מעמד מרכזי בין מרכיבי הזהות של הסיטואציה התרבותית של הגבעה כ'מקום'. מאפיינים טופוגרפיים אחרים מקופלים במיקום ובצורה של שני המבנים המרכזיים שעל הגבעה - קבר השייח' הממוקם בשיפוליה המזרחיים והפסל של אלכסנדר זייד הממוקם בראשה.

טיב ואופן ההתערבות של הסביבה הבנויה - המיקום והצורה של המבנים הללו - בתוך הסביבה הטבעית (הגבעה כפי שהיא) חושף ומשקף באחת את המורכבות הבסיסית של הסיטואציה התרבותית במקום הזה - מורכבות היחסים בין מאכלסי המקום בעבר ובהווה, יהודים וערבים.

ב. מבנה מקומי ומבנה אחר

השימוש במבנה דמוי בית כסימן לקבר, לעומת השימוש בפסל כסימן מנצח, מצביעים על אספקטים נוספים בסיטואציה התרבותית שעל הגבעה. צורת המבנה המציינת קבר שייח' יוצרת חלל פנימי. צורה זו יוצרת מקום (פיזי, שעיקרו בחללו הפנימי) תוך שימוש בחומרים (אבן) וצורות לוקאליים (הכיפה, למשל) המוכרים היטב ברפרטואר התרבותי היסטיוני. לעומת זאת, הפסל מזכיר מאד פסלים בכיכרות ערים באירופה - אובייקט (מרשים, מוחצן) בתוך כיכר. הוא מיובא, מושאל מרפרטואר תרבותי אחר, איננו מקומי.

ג. זרימה וקיבוע

צורת המבנה של קבר השייח' אינה טעונה באינפורמציה על האדם המסוים הקבור שם. הקבר רק מרמז על הקיום (בעבר) של אדם כלשהו, ועושה זאת בעזרת מבנה המסמן צורת חיים: בית. מבנה בעל חלל פנימי, ה'מזמין' את המתבונן להיכנס - מציע מחסה, מאפשר מנוחה, התארגנות - דינמיקה של חיים.

הפסל, לעומת זאת, מקפיא בברוזה דמות ותפקיד חברתי מסוימים - מסמן אדם שייחודו (צורתו: תווי פניו וכדומה) כמו גם תפקידו החברתי (שומר) מודגשים היטב. הפסל הזה לא רק שאין בו פערים למילוי - אין חללים ריקים המזמינים 'דיאלוג' עם מתבונן - אלא הוא גם 'אדיש' לדינמיקה של חיים ככלל וחיי האדם המונצח בו בעיקר. רוצה לומר, אין בפסל הזה ביטוי להתרחשות פנימית - משהו מן המתח, הדאגה, האהבה, אולי רמז לספק, להיסוס, אולי לרוך (כבוש?), לעייפות וכדומה - דינמיקה של חיים שוודאי 'היתה' שם. התרחשויות פנימיות אלה ואחרות הרי נחרתות, ניכרות גם בצורה החיצונית - בטיב היציבה, בתנועת הגוף, בסבר הפנים, בטיב המבט, בתנוחת-תנועת הבגד (ועוד) - ומסמנות ייחוד פנימי, אנושי, חי.

ד. האנכי והאופקי: מרחב

המבנה של קבר השייח' מבליט כיווניות אנכית, מטה-מעלה (אדמה-שמיים), מבנה מונוליטי, בסיסי (קירות וגג), 'פשוט' (חף מקישוט, נוכחותו מוצנעת), 'עבה' (קירות אבן), 'כבד' ואטום (כמו אדמה או אבן, אובייקטים 'גרוויטציוניים' כאלה). את הכיוון מעלה מייצגת הכיפה שבגג המבנה, זו אמנם איננה גבוהה אך יוצרת התכוונות כלפי מעלה (שמיים) כצפוי ממקום קדוש. מבנה נזירי זה מתיחס לסביבתו הטבעית ולאלוהים מעליו בהכנעה.

לעומת זאת, כיווניות אופקית - פנייה, התכוונות, מובלטת אל המזרח - מאפיינת את הפסל. מבחינה זו מסמן הפסל מצב דיפרנציאלי - שונות מודגשת: הוא ממוקם 'כאן' (בסביבה הזאת), אך פונה ל'שם', מזרחה.

הבחירה בשמש העולה במזרח (על הסמליות הכבדה הטעונה בה) מונצחת גם בשיר הידוע של אלכסנדר פן "אדמה, אדמת", שנושאו הוא ה'מקום' הזה, גבעת שייח' אברייק ומשפחת אלכסנדר זייד:

המחול בגלים / יעגל עיגולים.

עורי, שמש - לעד בחרתיה.

(מתוך: 'רחוב העצב החד-סיטרי', תשל"ז

ת"א: הקיבוץ המאוחד עמ' 15-16).

פנייה אופקית מודגשת היטב זו, מחזקת ממילא גם את תפקידו המיוחד של אלכסנדר זייד כשומר המביט מנקודת תצפיתו הגבוהה על קבר השייח' למרגלותיו ועל העמק המשתרע במרחק עד לאופק. אם או בלי כוונה, נחשפת ומונצחת כאן כאמור סיטואציה תרבותית מורכבת - כובש, נכבש והמתח שביניהם.

ה. המזרח והמערב: זמן

בכך שהפסל פונה בנחרצות מופגנת, כאמור, אל המזרח - הוא ממילא 'מתעלם' בו בזמן מן הכיוון השני - המערב. ממערב לפסל, מאחוריו, בשיפוליה המערביים של הגבעה הזאת מצויה כידוע בית שערים העתיקה. לענייננו במורכבות הסיטואציה התרבותית על גבעת שייח' אברייק, מייצגת בית שערים העתיקה פרק (יהודי-מסורתי) חשוב בתולדות המקום הזה ובהיסטוריה התרבותית של העם הזה, שהנמקת חזרתו לארץ ככלל ולגבעה הזאת בפרט מקופלת גם בפרק זה.

אולם לא רק לזמן עבר רחוק יחסית, הזמן הליניארי, מפנה הפסל את גבו, אלא גם לזמן המחזורי - למהלך ה'טבעי' של הזמן. שהרי בפנייתו המופגנת, החד-משמעית, אל המזרח לכיוון הזריחה - השקיעה (במערב מאחוריו) איננה מעניינת אותו, היא איננה משולבת בטקסט שלו. אלכסנדר זייד (של הפסל הזה) אינו רואה את השקיעה. הוא אינו רואה את השקיעה כנציגת הטבע (הזמן המחזורי), מצד אחד, ואיננו רואה את השקיעה כמושג מטפורי בתרבות, מצד שני.

סיכום ביניים: להיעדר היחס להתרחשויות' במערב - השקיעה כייצוג של הזמן המחזורי ועתיקות בית שערים כייצוג של הזמן הליניארי, ישנם הסברים שונים. אתמקד בשניים: ההסבר 'המאפשר' (המקובל) ו'המגביל'.

ההסבר ה'מאפשר' ממוקד בטיב ובאופי המסוימים של האנשים, התקופה והאידיאולוגיה שהניעה אותם. שהרי מדובר באנשי העלייה השנייה (הקהילה אליה השתייך אלכסנדר זייד), אנשים שעם הגיעם לארץ הזאת עברו במחשבה ומרצון מטמורפוזה - מיהודי 'גלותי' (כנוע, מושפל) לאדם חזק, כובש, שומר, מפריח שממה וכדומה. שינוי כזה מצריך אנרגיה גדולה המתאפשרת, בין היתר, על ידי צמצום אפשרויות אחרות, הצבת היררכיה של עדיפויות והתמקדות בדרך מסוימת. הפנייה של הפסל אל המזרח היא מטפורה לא רק להתכוונות אל ה'עולם החדש' המפציע וכדומה, אלא גם לדרך הנבחרת על מנת להתקדם במהירות הרבה ביותר - מבט נעוץ ברחוק, אינו 'מתעכב' אצל הקרוב - לעבר המטרות המבוקשות. ההסבר ה'מאפשר' ספון ומדופן היטב באידיאולוגיה.

ההסבר ה'מגביל' ממוקד במה שהיה קשה ואולי בלתי ניתן להבחין בו מראש, אך נחשף בפרספקטיבה של זמן. הפנייה הגב הממשית והסמלית למערב - לתהליכים מחזוריים בטבע (השקיעה) ולתהליכים ליניאריים בתרבות (מורשת בית שערים העתיקה) כאמור, איפשרה אמנם התמקדות במטרות ובדרך המהירה למימושן. אלא שהמטרות המושגות בדרך תכליתית ויעילה כגון זו, נסדקות וקורסות לעתים באותה מהירות בה הן הושגו. ניסיון-חיים חוזר ומצטבר, וחוזר ומצטבר שוב, במהלך הזמן מספק להסבר ה'מגביל' דוגמאות לא-מעטות.

כחוכמה שלאחר-מעשה, מאפשרת הפרספקטיבה (היום) לראות כי יעילות נחרצת ותכליתיות ממוקדת יש לאזן בספק, בהיסוס - 'היסוס' כמושג בתרבות (בעקבות ואלרי, בתוך: יאקובסון [2] "בלשנות ופואטיקה") המציין מרכיב מרכזי המונח ביסוד כל תהליך תרבותי, אנושי, מורכב וארוך-טווח.

2. עיקרון מבני היברידי (hybrid): בן-הכלאיים כמושג בתרבות

הדיון בפרק הראשון מתבסס על עיקרון מבני בינארי בעזרתו הועמדו צמדי ניגודים המתארים, באופן סטאטי בעיקר, את האובייקטים השונים המשתתפים בסיטואציה התרבותית הייחודית לגבעה כ'מקום'. הדיון להלן מתבסס על עיקרון מבני היברידי בעזרתו אפשר לתאר את הסיטואציה התרבותית הזאת באופן דינמי בעיקר - שינויים והתפתחויות שהזמן גרמן.

העיקרון ההיברידי מגדיר את השלם (הגבעה, לענייננו כאן) על ידי שתי מערכות בו זמנית: זו הקיימת, 'הנמצאת שם' בגלוי ובמתוכנן, וזו הפוטנציאלית - 'הנמצאת שם בכוח', בסמוי ובאופן בלתי מתוכנן. הגדרה זו רלבנטית לענייננו משום שהיא מדברת על השלם כהכלאה של שתי מערכות (גלויה וסמויה) בו-זמניות שונות במהותן, ומשום שקיומן יחד - באותו מקום ובאותו הזמן - מאפשר למקורות (המקופלת בבסיס ההכלאה של שתי מערכות שונות ואף מנוגדות במהותן) - להתממש, להתרחש. המקרי, הבלתי-

מתוכנן או הבלתי-צפוי מהווים אפוא חלק מהותי בתפיסת השלם והגדרתו לפי העיקרון ההיברידי.

טיבה של מערכת ה'קיימת-בכוח' בלבד, נדון באופנים שונים בתחומי אומנות שונים. למשל, פטר אייזמן בתחום הארכיטקטורה טבע את המונח 'graft' לתיאור הופעה מקבילה. בספרו Cities of Artificial Excavation [3] הוא אומר בין השאר:

"A graft is an invented site, it does not so much have object characteristics, but in its artificial and relative nature, a graft is not in itself necessarily an achievable result but merely a site that contains motivation for action."

טיבו של ה-'graft' כ'מקום' ('site') מומצא-מדומה, מתבטא בכך שהוא 'מלאכותי', אינו מקום פיזי (אינו גלוי, ממומש, או 'נמצא שם'), שהוא 'יחסי' - תלוי-הקשר (משתנה, תלוי-'אחר'), ושתכונתו העיקרית היא 'מוטיבציה לפעולה' - נכונות להשתתף באופן פעיל בהקשר בו הוא מצוי ולהשפיע עליו.

בדומה ל'אתר זיכרון' (בעקבות פייר נורה [1993] "בין זיכרון להיסטוריה - על הבעיה של המקום", **זמנים**, רבעון להיסטוריה, 45) תכונתו המרכזית של ה'מקום' הזה היא המטען התרבותי - הטקסט הרגשי, האידיאלי, ו/או רוחני אחר - שנטען בו על ידי בני אדם יחידים או קהילות. המטען התרבותי הזה הוא בין השאר 'מוטיבציה לפעולה', שתהפוך ל'פעולה' מוחשית ומורגשת כאשר מקרה, משהו לא-מתוכנן, יוציא אותה מהכוח אל הפועל - יחשוף ויממש אותה, יגרום לה להימצא שם' בגלוי.

מנקודת הראות של המערכת ה'נמצאת שם' בפועל ובגלוי משכבר, היציאה של המערכת האחרת אל הפועל היא בבחינת היווצרות של משהו 'חדש'. משהו שלא היה 'כאן' קודם הפך לקיים, אווידנטי - 'עובדה בשטח'. באופן ציורי אפשר לומר כי מקרה כלשהו איפשר לבן-הכלאיים לפרוח מן הקן (הקיום-בכוח ה'סוגר' עליו) ולפתח עולם משלו - גלוי, ממשי ויחודי.

לענייננו - הטענה כאן היא כי הסיטואציה התרבותית על גבעת שייח' אברייק היא היברידי/בת-כלאיים. במקום הזה היתה מקופלת משכבר מערכת תרבותית נוספת - טקסט תרבותי אחר מן המתוכנן והגלוי. יציאת הטקסט ה'אחר' הזה מן הכוח אל הפועל חושפת את טיבה ההיברידי של הגבעה.

רוצה לומר - מקרה, אירוע לא מתוכנן כלשהו, חשף ומימש תת-טקסט, טקסט 'אחר', שהיה קיים-בכוח, מקופל בתוך הטקסט הנורמטיבי של המערכת ה'נמצאת-שם' משכבר. החשיפה והמימוש של הטקסט ה'אחר' יוצרים בתהליך של זמן דומיננטה אחרת - 'מרכז' שונה, חדש - במערכת הקיימת משכבר. הטקסט החדש-כביכול הוא בדרך כלל חתרני, וככזה הוא 'מנער' ו'מטלטל' את המערכת הקיימת-משכבר ו'מחדש' אותה, בסופו של דבר.

הצבת הפסל של השומר הנערץ אלכסנדר זייד בראש הגבעה, בטאה בזמן ההוא משהו נחוץ, נובע מצרכים, מצוקות ואתגרים של המדינה שבדרך. הפסל השתלב היטב במערכת התרבותית (החברתית-פוליטית) הגלויה, המתוכננת והצפויה (וללא ספק גם המגויסת)

הדומיננטית באותה תקופה. בנוכחותו המרשימה, הוא נתן ביטוי ויזואלי מופתי ל'טקסט' הנורמטיבי: סיפורו של היהודי החדש - תקיף, נועז, כובש (בקונוטציה החיובית שהיתה למילה זו אז) וכדומה.

היסוד החתרני של הטקסט ה'אחר' הזה מתבטא בעיקר בחשיפה של אספקטים חברתיים, מוסריים, ואנושיים אחרים שהיו ונותרו 'לא-פתורים' במפגש רב-הפנים בין הישראלי (המיוצג כאן בפסל), היהודי (המיוצג כאן בבית שערים העתיקה ממערב לפסל) והערבי (המיוצג בקבר השייח' למרגלות הפסל במזרח). הפניית הגב למערב כביטוי ויזואלי, בין השאר, להפניית-עורף למסורת ("חטורת" קרא לה שלונסקי), מצד אחד, המיקום הנישא והמבט שאינו מתעכב אל מי שלמרגלותיו (במזרח) מייצגים, בין השאר, את ה'כיבוש' (במשמעות העכשווית של המילה) התובעני טובעני כל כך, מצד שני.

אספקט אחר של החשיפה, ההתחזקות ואף ההשתלטות של הטקסט ה'אחר' הזה הוא, לענייננו כאן, הרחבה והעמקה של הרפרטואר התרבותי ה'מקומי', הצובר בדרך זו אמיונות. שכן כך נבנית כאן בתהליך תרבות מקומית (אפשר 'מקומיות') הנובעת יותר מן החיים במקום הזה 'כפי שהוא' מאשר מן האידיאולוגיה - 'תיקון' נחוץ.

3. על היחסים בין שתי המערכות המרכיבות את ה'שלם' ההיברידי הזה

את טיב היחסים בין המערכת התרבותית הנורמטיבית (הנמצאת-שם משכבר) לבין ה'אחרת' (הנמצאת-שם בכוח, כ'מוטיבציה לפעולה' בלבד) אפשר לתאר באופנים שונים הנוגעים לענייננו כאן. למשל:

The hybrid is portrayed not as a rejection of the center, but rather as a rediscovery of the strength of the original [...]. The problem is that via comparison with the original, we see the significance of the transformed original purely within the hierarchy of the source.

Leon van Shack, Transfiguring the Ordinary [4]

לפי תפיסה זו (ון-שאק, לעיל) החשיפה של בן-הכילאים - המימוש של ה'מוטיבציה לפעולה', איננה ביטוי של דחיית ה'מרכז' (הנורמה השליטה) או התנגדות לו. אדרבה, החשיפה והמימוש של המרכיב ההיברידי במערכת מחזק אותה - מגלה מחדש את הכוח המקורי (הערכי, התרבותי ו/או ה'אחר') שכוון אותה מלכתחילה. הגילוי-מחדש של הכוח המקורי-בראשיתי הזה מתאפשר ומתבצע בעזרת 'טרנספורמציה' (שינוי צורה, היסט) שמחוללת הופעת בן-הכלאיים - החשיפה והמימוש של המרכיב הקיים-בכוח בתוך המערכת.

כדי לגלות-מחדש 'כוח' - חיוניות, רלבנטיות, השראה, מוטיבציה לפעולה, כישורים, רעיונות, רגישויות וכדומה - נחוצה אפוא 'טרנספורמציה' ש'תנער' את הקיים-משכבר ו'תחבר' אותו שוב לכוח המקורי שכוון אותו. מה גם שגילוי וחשיפה של משמעויות 'אחרות' (מן הנורמטיביות) בטקסטים דומיננטיים בתרבות מעמיק, מגוון ומעשיר רפרטואר קולקטיבי של קהילה.

4. סיכום

בגבעת שייח' אברייק היה מונח משכבר קבר שייח', ועוד יותר משכבר שרידיה של בית שערים העתיקה. אך בין זו שבשיפולי הגבעה בצפון-מערב לבין קבר השייח' בשיפוליה בצפון-מזרח לא נוצר 'זימון' שיעורר את המרכיב ההיברידי הזה, הקיים בכוח בסיטואציה התרבותית הזאת, לצאת מן הכוח אל הפועל ו'לטלטל' את המערכת. להיפך, כל אחד מן ה'מקומות' הללו היה ספון בתוך עצמו ולעצמו בעיקר. גם 'משפחות האדמה' שבנו את ביתן בגבעה נדמה לא טלטלו בחווקה את המערכת הקיימת-משכבר במקום. נוצר מעין תלת-קיום בשלום לאחר ולמרות האירועים הטרגיים ההם.

אלא שה'זימון' אירע. הצבת הפסל במקום ובצורה (הנדונים בסעיף 1, לעיל) יצרה כאמור סיטואציה חדשה. הקירבה הפיזית בין הפסל (הנישא) לבין קבר השייח' (הנסתר), בנו ארטיקולציה חדשה. כך נחשף, נתממש והונצח בנוף הסביבה הטבעית מה שהיה מקופל שם משכבר - היחס המתנשא, האדיש, אולי אף האטום, של הכובש כלפי הנכבש. אין 'היסוס' (לעיל), אין 'דיבור' עם הזמן - הזמן האישי, הקרוב: 'אלכסנדר זייד אינו רואה את השקיעה' (לעיל), וגם לא עם זמן הכללי-תרבותי - בית שערים העתיקה, מצד אחד, וקבר השייח', מצד שני. גם ה'חיבור' למקום בעייתי ממש - היצמדות למודל האירופי (לעיל), מצד אחד, המיקום הרם בראש הגבעה והמבט הנישא הרחק (כנדון לעיל), מצד שני.

זה היה שם כל הזמן, אלא שהמציאות (אז) דחקה באמת - המפעל היה גדול, העבודה מרובה, הסכנות ריחפו מעל - לא היה זמן 'לפרטים קטנים', 'איסטניסיים' כאלה... אך הזמן חולל 'טרנספורמציה' (לעיל), חל שינוי במערכת, התחלפה דומיננטה - וכך נחשפו והודגשו אספקטים 'אחרים' בסיטואציה התרבותית שעל הגבעה. החשיפה והמימוש של המרכיב ההיברידי, הקונטרפונקטי, כמו הציבה מראה בפני ההסבר ה'מאפשר' (סעיף 1, לעיל) וחשפה את 'סדקיו'. נחוץ 'היסוס'.

המסה נכתבה בשיתוף פעולה בין זהר ובנה, רועי, ארכיטקט במקצועו

רשימה ביבליוגרפית (מבחר)

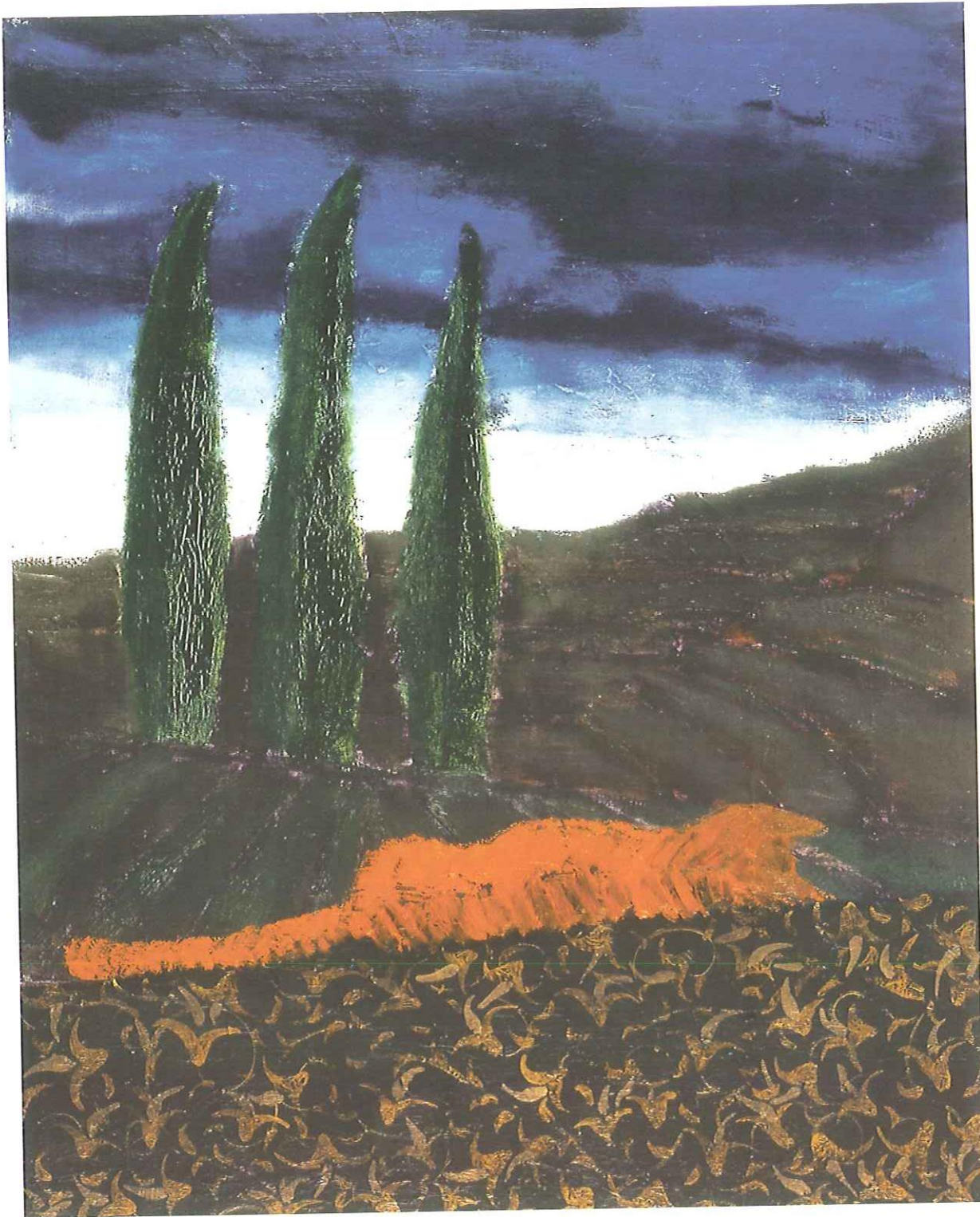
1. יאקובסון, רומן (תשמ"ו 1956) 'הקוטב המטפורי והקוטב המטונימי' בתוך: 'שני צדדיה של הלשון... בלשנות ופואטיקה: מבחר מאמרים מאת רומן יאקובסון, תר' גדעון טורי, ת"א: מכון פורטר/ הקיבוץ המאוחד.
2. יאקובסון, רומן (תשמ"ו 1956) שם, שם.
3. Eisenman, Peter (1994) 'Introduction: The Fictional City and the End of the Classical' in: *Cities of Artificial Excavation*, Montreal: Canadian Center of Architecture & Rizzoli International Publication, p: 13-16.
4. Shack van, Leon (1993) 'Autistic Ogler: Hybrid Energy - Les Liaisons Dangereuses' in: *Transfiguration of the Ordinary*, Melbourne: RMIT & 38 South Publication, (no page numbers).

דני זק

ברושים שחורים

לזכרו של רועי זק, בני

וְכֹאֲשֶׁר חוֹטִים שֶׁל נְשִׁימָה -
כְּמוֹ צִיּוֹר שֶׁל וִינְסֵנֵט,
סָבִיב לְצִמְרוֹת -
אֲנִי נִזְכָּר בָּךְ
אֵתָה זוֹכֵר? אֵהֲבֶתְךָ אֶת וְאֵן גּוֹךְ.
בְּרוֹשִׁים שְׁחוּרִים
אֲוִיר שְׁקוּף נוֹשְׁמִים,
בְּעֶרְב הַפֶּהָה.

פריד אבו שקרה, חתול, 2000, שמן על בד, 100x80

חני עפרוני, 2002

רוני רכב, נוף 2000, פסטל יבש על נייר, 18x50 x 2

לזכרו של רועי זק, בני

דני זק
עיניך נרקבות עכשו

עִינֶיךָ נִרְקָבוֹת עֲכָשׁוּ
וּמִכָּטָה זֶה הִכְחֹל
הַמְרַפֵּרָה תְּמִיד, וְנָח כְּמוֹ
פֶרֶךְ לְרַגַע
עַל עִינֶיךָ שְׂאִינָן
וְהִשְׁתַּכַּן בְּתוֹךְ עֵינַי -
עִינֶיךָ נִרְקָבוֹת
עֲכָשׁוּ - וְרָךְ
כְּנַפְיוֹ
הַגְּדוּלוֹת
יִשְׁוֶה לְשִׁקָּט
הַמְנַח עַל מִי
הַמְּאֲגֵר, חוֹלֵם
בְּבִקְרֵי שֶׁל שַׁבָּת
עַם רַחֵשׁ זְמוּזוּמִים
שֶׁל יְתוּשִׁים וּבְנֵי
כָּנָף קִטְנִים רַבִּים
כְּמוֹ בְּטִיּוּלִים הֵהֱם

דני זק, 2002, דיו שחור ומים על נייר, 52x37

רינה בן-שחר

אבא

הַרְךָ וְהַחֲיוֹךְ
מִכָּל תְּמוּנָה.
מִזְמִין אוֹתִי לְאֹכַל פּוֹל
בְּמִסְעֶדֶת דְּלִיָּה בְּשִׁדְרוֹת בֶּן-גְּרִיּוֹן.
הַשֶּׁמֶשׁ בְּחֶצֶר הַמִּסְעָדָה
עֵדִין לֹא יָדַע
אֶת פֶּחַד הַפְּרָדָה.
אָבִא מְגַלְגֵּל שִׁיקָה
אֵיכָה
קָשׁוּב לְעֶצֶב, לְשִׁמְחָה
אוֹכֵל בְּתֵאבּוֹן
הַגּוֹף בְּרִיא
עוֹד לֹא עֲרִירִי
בְּאִמָּה.

יּוֹשֵׁב עַל הַסֶּפֶסֶל
בֶּגֶן הַצְּבוּרִי.
נִכְדוֹ בְּנִדְנָדָה
עֵדִין לֹא יָדַע
אֶת פֶּחַד הַפְּרָדָה
שֶׁמֶשׁ נְעִימָה
טָרַם אִמָּה
שֶׁל שְׂתוּק רַגְלִים
שֶׁלֹּא יִלְכוּ עוֹד
שֶׁל יָדַיִם
שֶׁלֹּא יִנְדְּנוּ עוֹד
יֶלֶד בְּנִדְנָדָה.

על הספסל בגן הצבורי
עתון הארץ מגלגל ספורים
אבא מגלגל שיחה
איכה
קשוב לאחרים
לעצב, לשמחה
הפנים מאירים
הגוף בריא
עוד לא עירי
באימה.
ובחדש מארס
שעות ארפות
עם הפנים הרזים אל הקיר
מוכס
לא מגלגל שיחה
רואה כבר תמונות אחרות
איכה
קשוב עדין לקולות המשפחה
מאחור
אך כבר מכנס
נס
לתוך עצמה.

משה יצחקי
אחרי מות

שְׁנֵי בְרוּשִׁים מִיתָמִים
נִתְּרוּ בְּגִנַּה הַקְּטָנָה,
שְׁנֵי בְרוּשִׁים מִתְּנַשְׂאִים
וּמִתְגַּדְּרִים לְשָׁמַיָּה רַבָּא בְּגִנַּה שֶׁל אִמִּי
שֶׁיִּדְעָה בְּחַיֶּיהָ לְפָרֵחַ גְּרִינִיּוֹם,
פָּרְחֵי כְּלוּלוֹת לְבָנִים, וּוְרָדִים
שֶׁקָּרָאָה לָהֶם שׁוֹשָׁנִים.
מֵהִמְטֻבָּח לְגִנַּה הַמְּלֻכּוֹתִית הַקְּטָנָה שְׁלָה
הֵיטָה יוֹרֶדֶת אִמִּי לְהִשְׁקוֹת אֶת נְתִיבֶיהָ
בְּצִנּוֹר גּוֹמֵי יֶשֶׁן בִּידֶיהָ הַנְּאֻמָּנוֹת וְהַמְזִמָּנוֹת
שֶׁכָּבְדוּ מִזְקֵן, וְאִין לָהֶם תּוֹמֵךְ.
מֵהִמְרַפֶּסֶת כְּמוֹ מִמְּגַדֵּל
שֶׁמִּירָה הַשְּׁקִיפָה בְּעֵינֶיהָ הַכְּבוֹת
עַל הָעֲרוּגוֹת הַפּוֹרְחוֹת שֶׁל חַיֶּיהָ כְּמוֹ
שׁוֹמֵר יְעָרוֹת, כְּמוֹ הַבְּרוּשִׁים הַשׁוֹתְקִים
הַמְשֻׁקֵּפִים אֶל מְרַחְבֵי הַיָּם, אֶל הַגְּאוּלָּה
שֶׁלֹּא תָּבוֹא.
עֲכָשׁוּ זְרוּעָה גִּנְתָּה שֶׁל אִמִּי אַרְיִזוֹת
רִיקוֹת שֶׁל גְּלוּלוֹת הַרְגָּעָה, שֶׁנִּזְרְעוּ
עַל יְדֵי אָבִי בְּאֶדְמָה הַשְּׂדוּפָה.
כָּל יוֹם פּוֹרְחוֹת בְּגִנַּה
אַרְיִזוֹת נוֹסְפוֹת. וְהָאֶדְמָה מְצַפָּה
לְגֶשֶׁם שֶׁיָּבֹא וַיִּפְרִיחַ בָּהּ
אֶת הַזְּכֻרֹנוֹת הַפּוֹרְחִים שְׁלָה
בְּסִדְקֵי הַשְּׂכָחָה הַהוֹלְכִים וְנִפְעָרִים.

משה יצחקי

פתחי את הספר הזה

(בעקבות השיר של ו. ב. ייטס, "בבואך בימים")

אם תתעלה מים צפור הבדידות, ותפרש
שחר כנפיה בטרם בואך בימים, ותכס ותצל
על כחל מבטך, ותצטנף שם נפשך שפלתה
לעוף בין חומות החיים, בין קירות הלב
והגוף, קחי מפתח וצופן לספר הזה

ופתחי, פתחי בו השער בספר האין
ושוכי קראי בו לאט את שחרטת כחול בטרם
תבוא השמש, בטרם תפנה, בטרם
ימחו המים את זכר האשר שנכתב על החוף

וזכרי, פעם היה לך תרמיל קרוע
ולא נאסף בו מה ששמו אהבה, עד
שכא הנור, ההלך שהטליא בו קרעיו
ונפשו בנפשו הוא קשר, בחסד החוט שנגזר
ונתפר כמו קו לחייו.

ואם יום אחד יעלם הנור ויאבד
במרחב, ותלכי בו גם את לארץ אחרת, ונפשוך
מבקשת נוט, ומה ששמו אהבה שוב נופל ונדרף
ופורח בלאט. אז פתחי את הספר הזה
קראי בו לאט.

המשתתפים בגליון מס' 2:

אמנית ומורה לפיסול במכון לאמנות באורנים. סטודנטית שנה א', במסלול לחינוך מיוחד באורנים. סטודנטית שנה ג' מסלול מורות גנות. סטודנטית לתקשורת שנה ב' מסלול חינוך חברתי קהילתי, כותבת שירה. מלמדת ספרות ומקרא באורנים ובבית ברל, פרסמה שני ספרי שירה: "המופלא הרחוק" ו"זמן היסמין". פרסמה גם ספר מחקר על שירת מ.ג. לנגר: "מעט צרי".	לי רימון דה-לנגה אופליה שמאילוב ימית ושדי אינאס חטיב מרים דרור
מרכזת לימודי תקשורת, מורה ללשון. סטודנטית שנה ד' במכון לאמנות באורנים. סטודנטית שנה ד' במכון לאמנות באורנים. אמנית, מורה במכון לאמנות באורנים. סופר ומורה לערבית באורנים. סטודנט שנה ב' במכון לאמנות באורנים. סטודנטית שנה ג' במכון לאמנות באורנים. אמן, מורה לצילום ואמנות באורנים ובמחלקה לאמנות ב"בצלאל", ירושלים.	רינה בן שחר גל סגל בשמת מנשה עידית לבבי גבאי מופיד סידאווי רז סופר אורית סוברנו גלעד אופיר
פסיכולוג, באורנים - מנחה סדנאות הקשורות לרגשות ולמשפחה. פרסם ספרים מקצועיים על התערבויות חירום. מורה לשילוב המחשב בחינוך במכללת אורנים, מוסמכת הטכניון בביולוגיה מולקולרית, תלמידת תואר שלישי בפקולטה להוראת המדעים של האוניברסיטה העברית.	צביקה תורן מירה טנצר
סטודנטית שנה ד' במסלול מורים באורנים. חברת קיבוץ מבוא חמה, למדה אמנות בין השנים 1980-1983 באורנים, לומדת דרמה וכתובה באורנים, מורה לאמנות בבי"ס בית ירח, מציירת ומפסלת.	מורן עמית ציפי רפורט
למדה באורנים, במסלול חינוך מיוחד בין השנים 1993-1997 ובאוניברסיטת חיפה בחוג לתיאטרון, לימודי משחק בין השנים 1997-2001. סטודנטית שנה ד' במכון לאמנות באורנים. סטודנטית שנה ד' במכון לאמנות באורנים.	שירי להב-שפיר ליהי י. רוזן גיל צחייק

פסלת, מורה לפיסול במכון לאמנות באורנים ובמכללת עמק יזרעאל. כותב, מצייר ומלמד אמנות באורנים, באוניברסיטת חיפה ובמכללת עמק יזרעאל.	דליה מאירי
סופר ומשורר, מלמד שפה וספרות ערבית באורנים.	יהודה יציב
אמן, מורה לצילום באורנים.	פתחי פוראני
מרצה לספרות אנגלית וקנדית באורנים. סיימה דוקטורט בספרות קנדית ופרסמה ספרים בנושא.	ישראל רולי נתיב
צייר, רשם ופסל מלמד במכון לאמנות באורנים ובמכללת הגליל המערבי. מעצב גרפי, מלמד עיצוב, תקשורת חזותית ורישום במכללה באורנים.	דני זק
מורה לטבע ולביולוגיה במכללה באורנים.	חובב רשלבך
סטודנט במסלול לחינוך מיוחד, שנה א' אורנים.	שלו מן
כותבת אורחת ב'קו נטורי', לומדת באוניברסיטה הפתוחה.	עומרי אבס
מורה בשבתון, סטודנטית לתואר B.Ed. וחיוך מיוחד, במכללה באורנים.	עולא עויזה
מלמדת במסלול העל-יסודי, בחוג לחינוך חברתי-קהילתי באורנים.	אסנת קפון
מורה לערבית ומדריך פדגוגי במסלול הבדואי באורנים, פרסם שלשה ספרי שירה בערבית.	ורדה גיל
לומדת במסלול מורים א-ו, שנה א, מסלול יח"ס (יצירה, חברה וסביבה).	מוסא חילף
אמנית, מורה לפיסול קרמי במכון לאמנות באורנים.	רינת תחיא
אמן בין-תחומי ומורה במכון לאמנות באורנים.	ורדה יתום
לומדת במסלול מורות גנות באורנים, שנה ב'. בעבר למדה תיאטרון ב'ניסן נתיב' וב'הבימה'.	פריד אבו שקרה
סטודנטית במסלול חינוך מיוחד במכללה באורנים.	חלי וייס
מרצה ומורה לספרות ושירה עברית באורנים.	אורלי כתיאלי-אזולר
מורה ומנהלת המכון לאמנות באורנים.	זהר סקר-יבין
מעצב גרפי, מורה במכון לאמנות באורנים.	חני עפרוני
מלמד ספרות עברית, ספרות חז"ל, תרבות וזהות במכללה באורנים, חבר המדרשה באורנים, פרסם שני ספרי שירה.	רוני רכב
	משה יצחקי